

U predmetu Loles,

Evropski sud za ljudska prava, zasedajući, shodno odredbama člana 43 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu "Konvencija") i pravilima 21 i 22 Pravilnika Suda, kao sudsko veće sastavljeno od sledećih sudija:

G-din R. KASINI, predsednik,
G-dja E. RODENBURG
G-din R. MEKGONIGAL, član po službenoj dužnosti,
G-din G. BALADORE PALIERI
G-din E. ARNALDS
G-din K.F. ARIK, kao i
G-din R. MODINOS, sekretar Suda,

donosi sledeću presudu:

O POSTUPKU

1. Predmetni slučaj je Sudu prosledila Evropska komisija za ljudska prava (u daljem tekstu "Komisija") 13. aprila 1960. godine. Uz zahtev za prosledjivanje predmeta priložen je i izveštaj Komisije, shodno članu 31 Konvencije. Predmetni slučaj proističe iz predstavke protiv Republike Irske, koju je Komisiji, po osnovu člana 25 Konvencije, podneo g-din DŽ.R. Loles, državljanin te zemlje.

2. U predmetnom slučaju, i Komisija i Država Irska (u daljem tekstu "Država"), kao stranka u postupku, uputile su preliminarne primedbe i pokrenule određena proceduralna pitanja. Sud je doneo odluke po ovim pitanjima u svojoj presudi od 14. novembra 1960.

Postupak po kome se predmet vodio do tog datuma opisan je u presudi.

3. Nakon donošenja te presude, predsednik sudskog veća je 14. novembra 1960. naložio delegatima Komisije da svoj podnesak dostave najkasnije do 16. decembra 1960., i odredio 5. februar 1961. kao poslednji dan do koga će Država, sa svoje strane, odgovoriti na podnesak Komisije.

U skladu sa tim nalogom, Komisija je 16. decembra 1960. podnela dokument pod nazivom "Komentar na odgovor Države u vezi zasnovanosti predstavke", koji je Državi, kao stranci u postupku, prosledjen 19. decembra 1960. Dana 3. februara 1961., odnosno, pre isteka naznačenog roka, Država je podnela dokument pod nazivom "Komentari Države Irske na podnesak Evropske komisije za ljudska prava

od 16. decembra 1960." Taj dokument je prosledjen delegatima Komisije 7. februara 1961., čime su se stekli uslovi za razmatranje merituma predmetnog slučaja.

Pre početka usmene rasprave, glavni delegat Komisije je 14. marta 1961., preko Sekretarijata, pismenim putem obavestio Sud o stavovima delegata Komisije po određenim pitanjima koja je Država pokrenula u svom podnesku od 3. februara 1961. Taj dopis od 14. marta 1961., čija je kopija prosledjena Državi, je takodje priključen spisima predmeta.

4. Na javnim raspravama održanim u Strazburu 7., 8., 10. i 11. aprila 1961. godine prisustvovali su,

u ime Komisije,

Ser Hamfri Valdok, predsednik Komisije, kao glavni delegat,
i
g-din C. T. Eustatiades, potpredsednik, i
g-din S. Petru, član Komisije, u svojstvu pomoćnika delegata;

u ime Države Irske, kao stranke u postupku,

g-din A. O Kife, državni pravobranilac Irske, u svojstvu državnog agenta,
uz asistenciju
g-dina S. Moriseja, advokata, pravnog savetnika u Ministarstvu inostranih poslova,
g-dina A.J. Hedermana, advokata i savetnika, kao i
g-dje D. O Donovan, državnog tužioca, i
P. Berija, pomoćnika generalnog sekretara Ministarstva pravde.

5. Pre nego što je otvoreno pitanje zasnovanosti predstavke, Ser Hamfri Valdok, glavni delegat Komisije, pokrenuo je određena proceduralna pitanja i tom prilikom izjavio sledeće:

"Molimo Sud da notira da delegati Komisije imaju sledeća prava:

(a) da smatraju da sastavni deo postupka u predmetnom slučaju predstavljaju i pismene opservacije podnosioca predstavke na izveštaj Komisije, sadržane u tačkama od 31 do 49 podneska Komisije od 16. decembra 1960., kako je Sud i naznačio na strani 15 svoje presude od 14. novembra 1960.;

(b) da Sudu prezentiraju mišljenja podnosioca predstavke o svakom pitanju koje se pokrene u raspravi, kako je i naznačeno na strani 15 presude Suda od 14. novembra 1960.;

(c) da lice koje u tu svrhu imenuje podnosilac predstavke smatraju nadležnim za pružanje svake pomoći koju oni zatraže da bi Sudu prezentovali mišljenja podnosioca predstavke o bilo kom konkretnom pitanju koje se pokrene u raspravi."

U svojstvu državnog agenta Irske, g-din A. O Kife je naznačio da će to pitanje ostaviti Sudu na diskreciono razmatranje.

6. O ovom proceduralnom pitanju Sud je 7. aprila 1961. doneo sledeću odluku:

"Ovaj Sud,

imajući u vidu zaključke koje su delegati Evropske komisije za ljudska prava izneli na raspravi od 7. aprila 1961.;

a uzimajući u obzir činjenicu da državni agent Irske ne želi da se izjasni o tom pitanju;

budući da je u svojoj presudi od 14. novembra 1960. Sud stao na stanovište da u ovoj fazi postupka nema osnova da se Komisija ovlasti da Sud izveštava o pismenim opservacijama podnosioca predstavke na izveštaj Komisije;

budući da je u rečenoj presudi, čija je jedino verzija na francuskom jeziku merodavna, Sud uvažio pravo Komisije da se pozove ("de faire etat") na stavove podnosioca predstavke o njenim ovlašćenjima, i uvažio da to jeste ispravan način obaveštavanja Suda;

budući da se ovako široka ovlašćenja Komisije odnose i na svako drugo mišljenje podnosioca predstavke koji je Komisija pribavila tokom postupka pred ovim Sudom;

budući da, sa druge strane, Komisija ima punu slobodu da sama odluči na koji će način stupiti u kontakt sa podnosiocem predstavke i omogućiti mu da je o svojim stavovima izvesti; budući da, a što je naročito važno, Komisija ima slobodu da od podnosioca predstavke traži da imenuje lice koje će biti na raspolaganju delegatima Komisije; budući da iz toga ne sledi da to lice ima bilo kakav status *locus standi in judicio*;

iz svih navedenih razloga,

jednoglasno donosi sledeću odluku:

U pogledu zaključaka pod (a), da u ovoj fazi postupka pismene opservacije podnosioca predstavke, navedene u tačkama od 31 do 49 podneska Komisije od 16. decembra 1960., ne mogu biti smatrane sastavnim delom postupka u predmetnom slučaju;

u pogledu tačke (b), da Komisija ima punu slobodu da tokom rasprave, u meri koja je po njenom nahodjenju potrebna da se Sud bolje upozna sa stanjem stvari, iznese opservacije podnosioca predstavke na njen izveštaj i na svako drugo konkretno pitanje pokrenuto nakon njegovog podnošenja;

u pogledu tačke (c), da je na Komisiji da po sopstvenom nahodjenju od podnosioca predstavke zatraži da imenuje lice koje će joj biti na raspolaganju, uz sve one ograde koje su prethodno navedene."

7. Sudu su nakon toga prezentirane izjave, odgovori i komentari u vezi činjeničnog stanja i pravnih normi koje se odnose na zasnovanost predstavke, koje je, u ime Komisije, podneo Ser Hamfri Valdok, glavni delegat Komisije; a u ime Države, g-din A. O Kife, državni pravobranilac, u svojstvu državnog agenta Irske.

O ČINJENICAMA

I

1. Cilj podnošenja zahteva Komisije - kome je priložen i njen izveštaj sačinjen shodno odredbama člana 31 Konvencije - je bio da se Sudu na razmatranje uputi predmet DŽ.R. Lolesa, radi utvrđivanja da li predmetne činjenice ukazuju da Država nije ispunila svoje obaveze po osnovu Konvencije.

Iz zahteva i komentara Komisije sledi da je DŽ.R. Loles u svojoj predstavi izneo tvrdnje da su u njegovom slučaju nadležni organi Republike Irske povredili Konvenciju tako što je Ministarstvo pravde naložilo, pozivajući se na član 4 Zakona br. 2 iz 1940. o izmenama Zakona o delima protiv države iz 1939., da se on pritvori bez odluke suda od 13. jula do 11. decembra 1957. u jednu vojnu pritvorsku jedinicu na teritoriji Republike Irske.

2. Činjenice se u predmetnom slučaju, a kako sledi iz izveštaja Komisije, komentara, dokaza i dokumentacije stavljenih na uvid Sudu, kao i izjava koje su Komisija i Država dale tokom usmene rasprave pred ovim Sudom, u osnovi svode na sledeće:

3. DŽ.R. Loles je građevinski radnik, rođen 1936. godine, sa stalnim prebivalištem u Dublinu (Irska).

4. DŽ.R. Loles je pred Komisijom priznao da je januara 1956. postao pripadnik tzv. Irske republikanske armije (IRA). Po sopstvenom iskazu, on je iz IRE istupio juna 1956. godine, a iz jedne njene frakcije decembra te iste godine.

II

5. Po Ugovoru o osnivanju Slobodne Države Irske, koji su 6. decembra 1921. potpisale Ujedinjeno Kraljevstvo i Slobodna Država Irska, šest okruga na severu irskog ostrva su ostala pod britanskim suverenitetom.

6. Nakon osnivanja Slobodne Države Irske, formirane su oružane grupe koje sebe nazivaju Irska republikanska armija (IRA), sa samoproklamovanim ciljem da vrše akte nasilja radi ukidanja britanskog suvereniteta u Severnoj Irskoj. Aktivnosti tih grupa su u odredjenim trenucima dostizale takve razmere da nije bilo moguće primeniti delotvorne mere represije po osnovu postojećih zakonskih ovlašćenja. Skupština je, s toga, u nekoliko navrata vladi davala specijalna ovlašćenja za rešavanje situacija prouzrokovanih tim nelegalnim aktivnostima, a ta su ovlašćenja u odredjenim situacijama podrazumevala i pritvor bez odluke suda.

Sadašnji ustav Republike Irske je stupio na snagu 29. decembra 1937. Sva lica pritvorena za političke delikte su puštena iz pritvora maja 1938.

Kada je politička situacija u Evropi ukazivala na skoro izbijanje rata, IRA je obnovila aktivnosti i počinila nove akte nasilja.

Početak 1939. godine, IRA je objavila dokument koji je, po njenim rečima, predstavljao "objavu rata Velikoj Britaniji". Nakon toga, IRA je, delujući sa teritorije Republike Irske, intenzivirala akte nasilja na britansku teritoriju.

7. Parlament Republike Irske je 1939. godine, u cilju rešavanja situacije prouzrokovane aktivnostima IRE, usvojio Zakon o delima protiv države, koji je stupio na snagu 14. juna 1939.

III

8. Deo drugi zakona iz 1939. godine sadrži definiciju "aktivnosti koje su nužne za očuvanje javnog reda i mira i bezbednosti države". U Delu trećem su sadržane odredbe koje se odnose na organizacije čije aktivnosti sankcioniše ovaj zakon, kao i na svaku drugu organizaciju koja se, na osnovu tog zakona, može vladinom uredbom proglasiti "nelegalnom". Član 21 tog zakona propisuje sledeće:

"(1) Protivzakonitim se ima smatrati pripadnost svakog lica nelegalnoj organizaciji;

(2) Svako lice koje pripada nelegalnoj organizaciji, a što je u suprotnosti sa ovim članom, biće okrivljeno za izvršenje krivičnog dela po ovom članu i kažnjeno na sledeći način:

(a) po kratkom postupku, novčanom kaznom u maksimalnom iznosu od 50 funti ili, što je diskreciono pravo suda, kaznom zatvora u trajanju od najviše tri meseca ili na objedinjenu novčanu i zatvorsku kaznu; ili

(b) nakon utvrdjivanja krivice po optužnici, na kaznu zatvora u trajanju od najviše dve godine."

Deo četvrti zakona iz 1939. godine sadrži odredbe o suzbijanju protivzakonitih aktivnosti, uključujući i član 30, koji propisuje hapšenje i pritvor za lica osumnjičena da se bave protivzakonitim aktivnostima, i to kako sledi:

Član 30

"(1) Svaki pripadnik Garde Siočane¹ (i kada nije u uniformi, a kada, ukoliko se to od njega zatraži, pokaže službenu legitimaciju) ima pravo da bez prethodnog upozorenja zaustavi, pretrese, ispituje i uhapsi svako lice, ili da bilo koju od ovih radnji primeni prema jednom ili više lica za koje sumnja da su počinila ili nameravaju da počine ili su povezana sa izvršenjem bilo kog krivičnog dela definisanog bilo kojom odredbom ovog zakona, ili bilo kog dela koje se u tom trenutku smatra krivičnim delom u

---

¹ *Garda Siochana* je irski naziv za snage bezbednosti, tj. policiju (prim.prev.).

pripremi, u smislu Dela petog ovog zakona, ili bilo koje lice za koje sumnja da poseduje bilo kakav dokument vezan za izvršenje ili nameru izvršenja prethodno navedenih krivičnih dela.

(2) Svaki pripadnik Garde Siočane (i kada nije u uniformi, a kada, ukoliko se to od njega zatraži, pokaže službenu legitimaciju) može, u svrhu vršenja ovlašćenja propisanih u prethodnoj odredbi ovog člana, zaustaviti i izvršiti pretres (ukoliko je potrebno i primenom sile) svakog vozila, broda, čamca ili nekog drugog plovila za koje sumnja da prevoze lice koje on, po osnovu ovlašćenja iz prethodne odredbe, može uhapsiti bez naloga suda.

(3) Kada lice biva uhapšeno po osnovu ovog člana, ono može biti odvedeno i stavljeno u pritvor u stanicu Garde Siočane, zatvor ili na neko drugo odgovarajuće mesto u trajanju od 24 sata od trenutka hapšenja i može, ukoliko to naloži pripadnik Garde Siočane koji po činu ne može biti niže od glavnog inspektora, ostati u pritvoru još 24 sata.

(4) Lice pritvoreno po osnovu prethodnih odredbi ovog člana može u svakom trenutku trajanja pritvora biti okrivljeno pred Okružnim ili Specijalnim krivičnim sudom za izvršenje krivičnog dela ili pušteno iz pritvora po nalogu pripadnika Garde Siočane, a, ukoliko takvo lice nije ni okrivljeno ni pušteno iz pritvora na prethodno opisan način, to će lice biti pušteno iz pritvora nakon isteka vremena propisanog relevantnim odredbama ovog člana.

(5) Svaki pripadnik Garde Siočane može izvršiti jednu ili sve dole navedene radnje prema licu pritvorenom po osnovu ovog člana:

(a) zahtevati od dotičnog lica da kaže ime i adresu;

(b) izvršiti ili naložiti pretres lica;

(c) fotografisati ili naložiti fotografisanje lica:

(d) uzeti ili naložiti uzimanje otisaka prstiju lica.

(6) Svako lice koje opstruira ili ometa pripadnika Garde Siočane u vršenju bilo kog ovlašćenja iz prethodne odredbe ovog člana ili koje odbije da kaže svoje ime i adresu ili koje na takav upit da lažne ili pogrešne podatke smatraće se okrivljenim za izvršenje krivičnog dela propisanog ovim članom, za šta se može, po kratkom postupku, osuditi na kaznu zatvora u trajanju od najviše šest meseci."

Deo peti Zakona iz 1939. godine propisuje osnivanje specijalnih krivičnih sudova koji će suditi licima okrivljenim za krivična dela po osnovu ovog zakona.

Konačno, Deo šesti tog zakona sadrži odredbe koje ovlašćuju svakog ministra u vladi, po stupanju na snagu tog dela zakona, da u određenim situacijama naloži hapšenje i stavljanje u pritvor bilo kog lica za koga opravdano sumnja da se bavi aktivnostima koje se po ovom zakonu smatraju nelegalnim.

9. Na dan 23. juna 1939., tj. devet dana nakon stupanja na snagu Zakona o delima protiv države, vlada donosi uredbu, pozivajući se na član 19 tog zakona, kojom se IRA proglašava za nelegalnu organizaciju i nalaže njeno raspuštanje.

10. Nakon toga, oko 70 lica je uhapšeno i stavljeno u pritvor po osnovu Dela šestog ovog zakona. Jedno od tih lica se obratilo Višem sudu Irske sa zahtevom za preispitivanje zakonitosti takvog pritvora. Taj sud pritvor proglašava protivzakonitim i nalaže puštanje na slobodu tog lica po osnovu nepostojanja sudskog rešenja o odredjivanju pritvora (*habeas corpus*).

Vlada nakon toga nalaže da se sva lica pritvorena po tom osnovu puste iz pritvora.

11. U odgovoru na takvu odluku Višeg suda, vlada parlamentu podnosi na usvajanje nacrt zakona o izmenama Dela šestog Zakona o delima protiv države iz 1939. godine. Parlament taj zakona usvaja 9. februara 1940., nakon što Vrhovni sud proglašava da on nije u sukobu sa ustavom, i to pod nazivom "Izmenjeni zakon o delima protiv države iz 1940. godine (Zakon br. 2 za 1940.)".

Zakon br. 2 iz 1940. ministrima u vladi daje specijalno ovlašćenje da nalože pritvor bez odluke suda "u svakoj situaciji kada vlada proklamacijom objavi da su ovlašćenja po osnovu ovog dela zakona nužna radi očuvanja javnog reda i mira i kada utvrdi da je nužno da ovaj deo zakona odmah stupi na snagu" (član 3, stav 2 zakona).

Po članu 3, stav 4 istog zakona, međjutim, Donji dom irskog parlamenta može u svakom trenutku da odluči prostom većinom da se specijalno ovlašćenje za odredjivanje pritvora uvedeno proklamacijom vlade poništava.

Sem toga, član 9 istog zakona propisuje da oba doma irskog parlamenta moraju biti redovno obavještavana o načinu sprovođenja specijalnih ovlašćenja za odredjivanje pritvora.

12. Ovlašćenja za odredjivanje pritvora se po osnovu ovog zakona daju ministrima u vladi. Član 4 tog zakona propisuje sledeće:

"(1) Kada ministar u vladi smatra da se neko lice bavi aktivnostima koje, po njegovom mišljenju, ugrožavaju javni red i mir ili bezbednost države, taj ministar može lično da izda nalog, propisno overen službenim pečatom, za hapšenje i pritvor tog lica po osnovu ovog člana.

(2) Svaki pripadnik Garde Siočane može bez sudskog naloga uhapsiti bilo koje lice za koje je nalog za hapšenje izdao ministar u vladi po osnovu prethodnog stava ovog člana.

(3) Svako lice uhapšeno po ovom osnovu biće smešteno u pritvor u zatvor ili na neko drugo mesto u tu svrhu odredjeno uredbom zasnovanom na ovom delu zakona, sve dok taj deo zakona ne bude stavljen van snage ili sve dok takvo lice ne bude pušteno iz pritvora po osnovu dole navedenih odredbi ovog dela zakona, šta god bude usledilo prvo.

(4) Kada se lice nadje u pritvoru po osnovu ovog člana, takvom će se licu, odmah po započinjanju pritvora u zatvoru ili nekom drugom mestu u tu svrhu određenom uredbom zasnovanom na ovom delu zakona, uručiti primerak rešenja za određivanje pritvora izdatog po osnovu ovog člana i člana 8 istog zakona."

13. Član 8 Izmenjenog zakona o delima protiv države iz 1940. godine nalaže vladi da, čim to bude bilo moguće, a nakon stupanja na snagu ovlašćenja o određivanju pritvora bez odluke suda, oformi komisiju (u daljem tekstu "Komisija za pritvor"), kojoj svako lice uhapšeno i pritvoreno bez odluke suda po osnovu ovog zakona može, preko vlade, uputiti zahtev za preispitivanje opravdanosti pritvora. Komisija će se sastojati od tri člana koje imenuje vlada, od kojih će jedan član biti aktivno vojno lice odbrambenih snaga koje je u službi provelo najmanje sedam godina, dok se druga dva člana biraju iz redova advokata sa najmanje sedam godina iskustva u zastupanju pred sudom ili sadašnjih ili bivših sudija nižih sudova. Član 8 ovog zakona takodje propisuje da, kada Komisija utvrdi da ne postoji razumno opravdanje za produžetak pritvora, to se lice ima bez odlaganja pustiti iz pritvora.

IV

14. Nakon nekoliko godina tokom kojih je zabeleženo vrlo malo aktivnosti IRE, ova organizacija obnavlja svoje delovanje tokom 1954. i u drugoj polovini 1956.

U drugoj polovini decembra 1956. dogodili su oružani napadi na veći broj policijskih stanica u Severnoj Irskoj, a u napadu koji se odigrao krajem tog meseca jedan policajac je ubijen. U decembru je otvorena vatra na policijsku patrolu koja se kretala pograničnim putem, postavljane su barikade od balvana, prekidani telefonski vodovi itd. Slični incidenti su se dogodili i u januaru 1957. Početkom tog meseca zabeležen je i napad na policijsku stanicu u Brukeborou, tokom koga su dva napadača ubijena, obojica iz 26. okruga. Preostalih dvanaest napadača, od kojih su četvorica ranjena, pobjegli su preko granice, gde ih je uhapsila policija Republike Irske. Nakon toga je premijer Republike Irske 6. januara 1957. uputio javni apel za obustavljanje takvih napada.

Šest dana nakon apela upućenog preko javnih glasila, odnosno 12. januara 1957., IRA je izvršila oružani napad na skladište eksploziva u Mortaunu u dablinskom okrugu, na teritoriji Republike Irske, sa namerom da iz tog skladišta iznese eksplozivne materije. Dana 6. maja 1957., jedna oružana grupa je izvršila napad na skladište eksploziva u Svon Laoisu, vezala čuvara i prisvojila određenu količinu eksploziva.

Na dan 18. aprila 1957., glavna železnička pruga na relaciji Dablin-Belfast je bila zatvorena zbog eksplozije u kojoj je značajno oštećen železnički most u mestu Ajalog u okrugu Armag, udaljenom oko pet milja od severne granice.

U noći između 25. i 26. aprila, ista železnička pruga je oštećena podmetanjem tri eksplozivne naprave na delu pruge između Lurgana i Portadauna u Severnoj Irskoj.

U noći između 3. i 4. jula, jedna policijska patrola je upala u zasedu blizu granice u Severnoj Irskoj. Jedan policajac je ubijen, a drugi ranjen. Na licu mesta je pronadjeno

87 štapina gelignita (nitroglicerinskog eksploziva), koji su bili postavljeni na putu, prekriveni kamenjem i povezani žicom koja je vodila do detonatora.

Ovaj incident se dogodio samo osam dana pre tradicionalnog marša Oranžista, koji se širom Severne Irske svake godine organizuje na dan 12. jula. I prethodnih godina je ovaj dan bio posebno kritičan za održavanje javnog reda i mira.

V

15. Specijalna ovlašćenja po osnovu Izmenjenog zakona iz 1940., po kojima ministri u vladi mogu da nalože hapšenje i stavljanje u pritvor, uvedena su 8. jula 1957. proklamacijom irske vlade, nakon njenog objavljivanja u Službenom listu 5. jula 1957.

Dana 16. jula 1957. vlada formira Komisiju za pritvor po osnovu člana 8 ovog zakona, u čiji sastav ulaze jedan pripadnik odbrambenih snaga, jedan sudija nižeg suda i jedan okružni sudija.

16. Proklamacija kojom je irska vlada 8. jula 1957. uvela specijalna ovlašćenja nalaganja pritvora, shodno Delu drugom Zakona br. 2 iz 1940., glasi:

"U cilju sprovođenja ovlašćenja po osnovu člana 3 (stav 2) Izmenjenog zakona o delima protiv države iz 1940. (Zakon br. 2 iz 1940.), vlada ovim stavlja na znanje da su ovlašćenja po osnovu Dela drugog rečenog zakona nužna za obezbeđivanje javnog reda i mira i da je primereno da rečeni deo navedenog zakona stupi na snagu odmah."

17. Dopisom od 20. jula 1957., irski ministar spoljnih poslova izveštava generalnog sekretara Saveta Evrope da je Deo drugi Zakona o delima protiv države iz 1940. (Zakon br. 2) stupio na snagu 8. jula 1957.

U drugom pasusu tog pisma stoji sledeće:

"...U meri u kojoj je to neophodno za primenu Dela drugog ovog zakona, kojim se uvode specijalna ovlašćenja nalaganja hapšenja i pritvora, može doći do odstupanja od obaveza koje nalaže Konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, pa mi je čast da vas ljubazno zamolim da pokažete dobru volju i da ovaj dopis smatrate obaveštenjem u tom smislu, u skladu sa članom 15 (stav 3) Konvencije."

U dopisu se naglašava da se pritvaranje lica po osnovu ovog zakona smatra nužnim "radi sprečavanja krivičnih dela protiv javnog reda i mira i onemogućavanja postojanja drugih vojnih ili oružanih snaga osim onih propisanih ustavom."

U istom dopisu se generalnom sekretaru skreće pažnja na član 8 zakona, koji propisuje formiranje Komisije za pritvor kojoj svako pritvoreno lice može uputiti žalbu za preispitivanje osnovanosti pritvora. Komisija je osnovana 16. jula 1957.

18. Ubrzo nakon objavljivanja proklamacije kojom su 5. jula 1957. uvedena specijalna ovlašćenja određivanja pritvora po Zakonu iz 1940., predsednik vlade Republike Irske izjavljuje da će vlada svako lice pritvoreno po tom osnovu pustiti iz

priltvora ako se obaveže "na poštovanje ustava i zakona Irske" i ako jemči "da će se uzdržavati od članstva ili pomaganja svakoj organizaciji koja se po osnovu Zakona o delima protiv države iz 1939. proglašava nelegalnom."

VI

19. DŽ.R. Loles je prvi put uhapšen, sa još tri druga lica, 21. septembra 1956. u jednom napuštenom ambaru u Keškariganu u okrugu Leitrim. Policija je u ambaru pronašla mitraljez marke "Tomson", šest vojničkih pušaka, šest lovačkih pušaka, jedan revolver, jedan automatski pištolj i 400 metaka. Loles je priznao da je član IRE i da je učestvovao u oružanom napadu tokom kojeg su puške i pištolji prisvojeni. Protiv njega je 18. oktobra podignuta optužnica za nezakonito posedovanje vatrenog oružja, po osnovu Zakona o vatrenom oružju iz 1935., i po osnovu člana 21 Zakona o delima protiv države iz 1939.

DŽ.R. Lolesu i drugim optuženima sudjeno je pred Krivičnom sudom u Dablinu. Dana 23. novembra 1956. sud ih oslobodja optužbe za nezakonito posedovanje vatrenog oružja. Postupajući sudija je, u instrukcijama poroti, objasnio da uslovi za dokazivanje krivice optuženih nisu ispunjeni i da nisu pruženi uverljivi dokazi da neki nadležni organ nije izdao dozvolu za posedovanje dotičnog vatrenog oružja.

Na ročištu pred ovim sudom 26. oktobra, okružni sudija je jednog od optuženih, Šona Geragtija, upitao da li želi da jednom od prisutnih policajaca postavi neko pitanje, na šta je on odgovorio:

"Kao pripadnik Irske republikanske armije i vodja ovih ljudi, ne želim da na bilo koji način učestvujem u postupku pred ovim sudom."

Kada ga je sudija pitao kako se izjašnjava po optužnici, on je izjavio:

"U ime mojih drugova i u sopstveno ime, želim da izjavim da su oružje i municija pronadjeni u našem posedu bili namenjeni upotrebi protiv britanskih okupacionih snaga, a u cilju ujedinjavanja naše zemlje, i nijedan Irac ni Irkinja nemaju nikakvog razloga da nas se plaše. Mi smatramo da je posedovanje oružja legalno, a takodje smatramo i da je dužnost svakog Irca da nosi oružje u cilju odbrane zemlje."

Kada se sudija obratio DŽ.R. Lolesu, on je izjavio: "Šon Geragti je govorio i u moje ime."

Loles je ponovo uhapšen u Dablinu 14. maja 1957., po članu 30 Zakona iz 1939., zbog sumnje da se bavio nezakonitim aktivnostima. Kod njega je pronadjen plan napada sa označenim pograničnim karaulama na granici između Republike Irske i Severne Irske, na kome je pisalo "infiltrirati se, neutralisati i uništiti".

Istog tog dana policija je izvršila pretres njegove kuće, u kojoj je pronadjeno rukom pisano uputstvo za vodjenje gerilskog rata, u kome, između ostalog, stoji:

"Pokret otpora je oružana avangarda irskog naroda koja se bori za slobodu Irske. Pokret svoju snagu crpi iz činjenice da je on narodni i patriotski pokret. Osnovni

zadatak lokalnih jedinica otpora je uništenje neprijateljskih postrojenja i zgrada, tj. zgrada Teritorijalne odbrane, karaula posebne namene, regrutnih centara Britanske vojske, pograničnih karaula, vojnih skladišta i slično.

Napadi na neprijateljske aerodrome i uništenje hangara, skladišta sa eksplozivom i gorivom, ubijanje pilota i mehaničara, ubijanje i zarobljavanje visokih oficira neprijateljske vojske i policije i vodećih političara kolonijalne vlade neprijatelja, kao i izdajnika naše zemlje koji se nalaze na njihovom platnom spisku, odnosno britanskih oficira, agenata policije, njihovih doušnika, sudija, visoko rangiranih članova kvistlinške partije itd."

Nakon hapšenja, protiv DŽ.R. Lolesa je podignuta optužnica za sledeća krivična dela:

(a) posedovanje inkriminirajućih dokumenata, suprotno članu 12 Zakona iz 1939. godine;

(b) pripadnost nelegalnoj organizaciji, IRI, što je u suprotnosti sa članom 21 Zakona iz 1939. godine.

Dana 16. maja 1957., DŽ.R. Loles je izveden pred Okružni sud u Dublinu, sa još tri lica optužena za slična krivična dela po Zakonu iz 1939. Sud Lolesa proglašava krivim po prvoj tački optužnice i osudjuje na kaznu zatvora u trajanju od mesec dana. Druga tačka optužnice se odbacuje. Uvidom u sudske spise može se utvrditi da je druga tačka optužnice odbačena kao neosnovana, ali zapisnik o samom postupku nedostaje, tako da se ne vidi jasno na osnovu čega je sud cenio da se druga tačka optužnice odbacuje. DŽ.R. Loles je iz zatvora izašao otprilike 16. juna 1957., nakon što je izdržao kaznu u zatvoru Mauntđoj u Dublinu.

20. Oficir službe bezbednosti Konor ponovo hapsi DŽ.R. Lolesa 11. jula 1957. u mestu Dun Laoer, prilikom pokušaja da se ukrca na brod za Englesku. On je u pritvoru u policijskoj stanici Brajdvel proveo 24 sata, po članu 30 Zakona iz 1939. godine, kao lice osumnjičeno za pripadnost nelegalnoj organizaciji, tj. IRI.

VIši inspektor MekMaon je podnosiocu predstavke tog istog dana rekao da će biti pušten iz pritvora ako potpiše izjavu kojom jemči da se takvo ponašanje ubuduće neće ponoviti. DŽ.R. Lolesu nije data na potpis takva izjava, tako da je sporno šta je tačno u njoj pisalo.

Dana 12. jula 1957., šef policije nalaže, po osnovu člana 30 (stav 3) Zakona iz 1939., da se DŽ.R. Lolesu pritvor produži za još 24 sata, odnosno do 07.45 časova 13. jula 1957.

Medjutim, u 06.00 časova 13. jula 1957., pre isticanja policijskog pritvora po osnovu člana 30 Zakona iz 1939., DŽ.R. Lolesa iz policijske stanice Brajdvel prebacuju u vojni zatvor Kurag (poznatiji kao "Staklena kuća") u okrugu Kilder. On je tamo stigao oko 08.00 časova tog istog dana, od kada mu teče pritvor po osnovu naloga koji je 12. jula 1957. izdao ministar pravde, pozivajući se na član 4 Zakona iz 1940. Nakon dolaska u "Staklenu kuću", DŽ.R. Lolesu je uručena kopija naloga o pritvoru, u kome ministar pravde navodi da se DŽ.R. Loles, po njegovom mišljenju, bavi aktivnostima

uperenim protiv bezbednosti države i nalaže njegovo hapšenje i stavljanje u pritvor, pozivajući se na član 4 Zakona iz 1940.

Iz "Staklene kuće" su DŽ.R. Lolesa 17. jula 1957. prebacili u Logor za internaciju u kasarni Kurag, okrug Kilder, gde je sa još 120 drugih lica boravio u pritvoru bez optužnice i sudjenja do 11. decembra 1957., kada je oslobođen.

21. Dana 16. avgusta 1957. DŽ.R. Lolesu je rečeno da će biti pušten iz pritvora ako potpiše pismenu izjavu "da će poštovati ustav i zakone Irske" i da neće "pristupiti niti pomagati bilo koju organizaciju koja se, po osnovu Zakona o delima protiv države iz 1939. godine, smatra nelegalnom. DŽ.R. Loles je odbio da takvu izjavu potpiše.

22. Dana 8. septembra 1957., DŽ.R. Loles je iskoristio svoje pravo po članu 8 Zakona iz 1940. da uputi žalbu na osnovanost pritvora Komisiji za pritvor, formiranoj po osnovu istog člana tog Zakona. On se pred Komisijom pojavio 17. septembra 1957., zajedno sa svojim pravnim zastupnikom i advokatima. Komisija za pritvor, koja je tom prilikom prvi put zasedala, usvojila je poslovnik o radu i sledeću sednicu zakazala za 20. septembar.

23. Pravni zastupnik DŽ.R. Lolesa se u medjuvremenu, 18. septembra 1957., obraća i Višem sudu Irske, pozivajući se na član 40 irskog ustava i pravilo *habeas corpus ad subjiciendum*. Cilj obraćanja Višem sudu je bio da se komandantu vojnog pritvora naloži da DŽ.R. Lolesa dovede pred taj sud, kako bi on mogao da utvrdi da li je pritvor zasnovan ili ne. Po osnovu pravila *habeas corpus*, komandant vojnog pritvora bi morao da navede razloge zbog kojih bi se oglušio o takvo naredjenje Višeg suda.

Sud je istog dana kada je podnešen zahtev takav nalog izdao i uručio komandantu, dajući mu rok od četiri dana da navede razloge zbog kojih bi se eventualno o njega oglušio. Isti takav nalog je upućen i Komisiji za pritvor. Komisija je, na sednici od 20. septembra 1957., odlučila da obustavi postupak uzimanje iskaza *sine die*, dok se ne donese odluka o zahtevu po osnovu pravila *habeas corpus*.

24. DŽ.R. Loles se zatim obraća Višem sudu sa zahtevom da se nalog preinači u "apsolutni", uprkos činjenici da je komandant vojnog pritvora u medjuvremenu naveo razloge zbog kojih se protivi izvršenju naloga. Komandant se, s tim u vezi, pozvao na nalog za pritvaranje podnosica predstavke koji je izdao ministar pravde.

Viši sud je zasedao od 8. do 11. oktobra 1957., kojom prilikom je saslušao pravne argumente obe strane. Sud je 11. oktobra doneo presudu kojom prihvata opravdanost razloga koje je naveo komandant vojnog pritvora za nastavak pritvora. Zahtev za izdavanje naloga *habeas corpus* time biva odbačen.

25. Dana 14. oktobra 1957. DŽ.R. Loles upućuje žalbu Vrhovnom sudu, u kojoj se poziva ne samo na ustav i zakone Irske, već i na Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Vrhovni sud njegovu žalbu odbija 6. novembra, a obrazloženje presude daje 3. decembra 1957.

U obrazloženju presude, Vrhovni sud navodi sledeće:

(a) Zakon iz 1940. je, u formi nacрта, upućen Vrhovnom sudu na razmatranje njegove uskladenosti sa irskim ustavom. Vrhovni sud je doneo odluku da taj nacrt nije u suprotnosti sa ustavom, a član 34 (stav 3) ustava propisuje da nijedan sud nema pravo da dovodi u pitanje ustavnost zakona čiji je nacrt prethodno odobren od strane Vrhovnog suda.

(b) Parlament, kao jedino zakonodavno telo, nije doneo zakon po osnovu koga bi Konvencija o ljudskim pravima postala sastavni deo domaćeg zakonodavstva Irske. Shodno tome, Vrhovni sud nije u mogućnosti da naloži da se Konvencija direktno primenjuje kada su u pitanju prava koja nisu propisana domaćim zakonima Irske ili kada se time ta prava dopunjuju.

(c) Pritvor podnosioca žalbe je, shodno članu 30 Zakona iz 1939., isticao u 07.45 časova 13. jula 1957. U tom trenutku se on već nalazio u pritvoru po osnovu drugog naloga o pritvoru koji je izdao ministar pravde, tako da je pritvor bez puštanja na slobodu sasvim ispravno produžen po osnovu tog drugog naloga.

(d) Podnosilac žalbe nije potvrdio *prima facie* svoju tvrdnju da on nije bio obavešten o razlozima pritvora po osnovu naloga koji je izdao ministar. Čak i kada bi se ustanovilo da hapšenje nije bilo regularno, to ni na koji način ne bi značilo da je pritvor koji je nakon toga usledio bio nezakonit, bez obzira koja prava bi podnosiocu žalbe mogla sledovati po tom osnovu po irskom zakonu.

(e) Sud je već utvrdio, kada je razmatrao Zakon iz 1940. u formi nacрта, da nema ovlašćenja da dovodi u pitanje mišljenje ministra koji je nalog za pritvor izdao po osnovu člana 4 tog Zakona.

(f) Podnosilac žalbe je u postupku *habeas corpus* pred drugostepenim sudom postavio pitanje zakonitosti formiranja Komisije za pritvor. Čak i kada bi se dokazalo da Komisija nije ispravno odlučivala o proceduralnim pitanjima, to ni na koji način ne bi moglo značiti da je podnosilac žalbe stavljen u pritvor protivzakonito, niti bi to moglo da posluži kao osnova za podnošenje zahteva za pokretanje postupka *habeas corpus*. Iz člana 8 Zakona iz 1940. se vidi da Komisija nije sud i da podnesak upućen Komisiji ne može biti deo sudskog postupka, već samo predstavlja upit administrativne prirode.

26. U međuvremenu je DŽ.R. Loles 8. novembra 1957., odnosno dva dana pre nego što je Vrhovni sud objavio da odbija njegovu žalbu, podneo predstavku Evropskoj komisiji za ljudska prava, uz tvrdnju da njegovo hapšenje i pritvaranje po osnovu Zakona iz 1940., a bez optužnice i sudjenja, predstavlja povredu Konvencije i zahtevao sledeće:

(a) da se odmah naloži njegovo puštanje iz pritvora;

(b) da mu se isplati nadoknada i odšteta za vreme provedeno u pritvoru; i

(c) da mu se isplati nadoknada za sve sudske i druge troškove koje je imao u vezi sa postupcima koje je pokrenuo pred irskim sudovima i pred Komisijom u cilju njegovog puštanja iz pritvora.

27. Ubrzo nakon toga, Komisija za pritvor ponovo razmatra slučaj DŽ.R. Lolesa po osnovu člana 8 Zakona iz 1940., i u tu svrhu održava dve sednice, 6. i 10. decembra 1957. Na sednici održanoj 10. decembra je, na zahtev državnog pravobranioca, DŽ.R. Loles pred Komisijom dao usmenu izjavu da se neće baviti "nijednom nelegalnom aktivnošću koja je u suprotnosti sa Zakonima o delima protiv države iz 1939. i 1940. godine", tako da je ministar pravde sledećeg dana izdao nalog, shodno članu 6 Zakona iz 1940., da se podnosilac predstavke pusti iz pritvora.

28. Evropsku komisiju za ljudska prava je o DŽ.R. Lolesovom puštanju iz pritvora obavestio njegov advokat, dopisom od 16. decembra 1957. U istom dopisu se navodi da DŽ.R. Loles namerava da nastavi postupak pred Komisijom vezan za (a) zahtev za nadoknadu i odštetu za vreme provedeno u pritvoru; i (b) zahtev za isplatu svih sudskih i drugih troškova koje je imao u vezi postupaka pokrenutih radi puštanja iz pritvora.

VII

29. Tokom pismenog i usmenog postupka pred Sudom, Evropska komisija za ljudska prava i Država su iznele sledeće argumente:

Komisija je u svom podnesku od 27. juna 1960. navela sledeće:

"Molimo Sud da, uzimajući u obzir nalaze Komisije sadržane u njenom izveštaju o predmetu Džerarda Ričarda Lolesa,

(1) odluči o sledećem:

(a) da li je pritvaranje podnosioca predstavke bez odluke suda, u trajanju od 13. jula do 11. decembra 1957., po članu 4 Izmenjenog zakona o delima protiv države iz 1940., u suprotnosti sa obavezama tužene države po osnovu članova 5 i 6 Konvencije;

(b) da li je takav pritvor u suprotnosti sa obavezama tužene države po članu 7 Konvencije;

(2) ako je takav pritvor u suprotnosti sa obavezama tužene države po osnovu članova 5 i 6, molimo Sud da odluči o sledećem:

(a) da li dopis koji je Država uputila generalnom sekretaru Saveta Evrope 20. jula 1957. predstavlja zadovoljavajući oblik obaveštavanja, u smislu člana 15 (stav 3) Konvencije;

(b) da li je u periodu od 13. jula do 11. decembra 1957. postojala opasnost koja je ugrožavala opstanak nacije, u smislu člana 15 (stav 1) Konvencije;

(c) ukoliko je takva opasnost postojala u tom periodu, da li je mera stavljanja u pritvor bez odluke suda, po osnovu člana 4 Zakona iz 1940., i način na koji je bila sprovedena od strane Države, bila apsolutno nužna u svetlu hitnosti rečene situacije;

(3) da li, u svakom slučaju, podnosioca predstavke član 17 Konvencije sprečava da se pozove na odredbe njenih članova 5, 6 i 7;

(4) da, u svetlu odluka koje Sud donese o pitanjima iz tačaka 1, 2 i 3 ovog podneska, presudi o sledećem:

(a) da li predmetne činjenice ukazuju da je tužena država prekršila svoje obaveze po osnovu Konvencije;

(b) ako to jeste slučaj, koja vrsta nadoknade, ako postoji, sleduje podnosiocu predstavke po osnovu tog kršenja.

30. Državni agent Irske je na usmenom ročištu 10. aprila 1961. izjavio sledeće:

"Molimo Sud da presudi da na pitanja iz tačke 58 podneska Komisije od 28. juna 1960. godine slede ovi odgovori:

1. (a) Da pritvaranje podnosioca predstavke nije u suprotnosti sa obavezama Države po osnovu članova 5 i 6 Konvencije.

(b) Da takav pritvor nije u suprotnosti sa obavezama Države koje proističu iz člana 7 Konvencije.

2. (a) Da je dopis koji je Država uputila 20. jula 1957. zadovoljavajući oblik obaveštavanja, u smislu odredbi člana 15 (stav 3) Konvencije ili, alternativno, da u predmetnom slučaju Državu nijedna odredba rečenog stava 3 člana 15 ne sprečava da se pozove na stav 1 člana 15.

(b) Da u periodu od 13. jula do 11. decembra 1957. jeste postojala opasnost koja je ugrožavala život nacije, shodno značenju stava 1 člana 15 Konvencije.

(c) Da mera nalaganja pritvora bez odluke suda, na način kako je primenila država, jeste bila apsolutno nužna u rečenoj hitnoj situaciji.

3. Da član 17 Konvencije podnosioca predstavke u svakom slučaju sprečava da se pozove na odredbe njenih članova 5, 6 i 7.

4. (a) Da predmetne činjenice ne ukazuju da je Država na bilo koji način prekršila svoje obaveze po osnovu Konvencije.

(b) Da se, iz prethodno navedenih razloga, ne može postaviti pitanje nikakve nadoknade."

PRAVO

1. Budući da je ustanovljeno da su Dž.R. Lolesa irske vlasti uhapsile 11. jula 1957., po osnovu članova 21 i 30 Zakona o delima protiv države iz 1939. godine (Zakon br. 13), kao i da je 13. jula 1957., pre isteka trajanja pritvora naloženog po osnovu Zakona br. 13 iz 1939., Dž.R. Lolesu uručen primerak naloga za pritvor koji je ministar pravde izdao 12. jula 1957. po osnovu člana 4 Izmenjenog zakona o delima protiv države iz 1940., i da je po tom osnovu boravio u pritvoru, prvo u vojnom zatvoru Kurag, a onda u Logoru za internaciju Kurag, sve dok nije pušten na slobodu 11. decembra 1957, a da za to vreme nije bio izvodjen pred sudiju;

2. Budući da od ovog Suda nije zatraženo da razmatra pitanje hapšenja Dž.R. Lolesa na dan 11. jula 1957., već samo da li je, u svetlu podnesaka koje su Sudu uputile i Komisija i Država, pritvaranje Dž.R. Lolesa od 13. jula do 11. decembra 1957., po osnovu člana 4 Izmenjenog zakona o delima protiv države iz 1940. godine, u skladu sa odredbama Konvencije.

3. Budući da je, s tim u vezi, Država osporila zahtev Dž.R. Lolesa da se pozove na član 17 Konvencije, a budući da se takva primedba ima prvo razmotriti:

O primedbi kojom se osporava pozivanje na član 17 Konvencije;

4. Budući da u članu 17 Konvencije stoji da:

" Ništa u ovoj Konvenciji ne može se tumačiti tako da podrazumeva pravo bilo koje države, grupe ili lica da se upuste u neku delatnost ili izvrše neki čin koji je usmeren na poništavanje bilo kog od navedenih prava i sloboda ili na njihovo ograničavanje u većoj meri od one koja je predviđena Konvencijom."

5. Budući da je Država izjavila pred Komisijom, a što je potvrdila i pred ovim Sudom, (i) da je Dž.R. Loles u trenutku hapšenja, t.j. jula 1957., učestvovao u aktivnostima IRE; (ii) da je Komisija, u tački 138 svog izveštaja, već bila utvrdila da je njegovo ponašanje bilo takvog karaktera "da je navodilo na zaključak da se podnosilac predstavke može najozbiljnije sumnjivati da, bez obzira da li je u tom trenutku i dalje bio pripadnik IRE ili ne, jeste bio povezan sa aktivnostima te organizacije u trenutku hapšenja u julu 1957."; (iii) da je IRA zabranjena zbog aktivnosti koje su za cilj imale poništavanje prava i sloboda sadržanih u Konvenciji; da se Dž.R. Loles jula 1957. bavio aktivnostima na koje se odnose odredbe člana 17 Konvencije; te da, shodno tome, nije imao pravo da se poziva na članove 5, 6 i 7 ili bilo koji drugi član Konvencije; da nijedna država, grupa ili lice koje se bave aktivnostima na koje se odnose odredbe člana 17 Konvencije ne mogu da se pozivaju ni na jednu odredbu Konvencije; da je ovakvo tumačenje potvrđeno i odlukom Komisije o prihvatljivosti predstavke koju joj je 1957. uputila Nemačka komunistička partija; da, bez obzira na koji će se način primeniti član 17 Konvencije, to državu ne oslobadja obaveze da obezbedi da njeno ponašanje prema drugim Visokim stranama ugovornicama bude u skladu sa odredbama Konvencije;

6. Budući da je Komisija, u svom izveštaju i pismenim i usmenim podnescima pred Sudom, izrazila mišljenje da se član 17 ne može primeniti na predmetni slučaj; a s obzirom da se podnesci Komisije po ovom pitanju mogu svesti na sledeće: da je opšta

svrha člana 17 da se totalitarne grupe spreče da zarad sopstvenih interesa eksploatišu principe utemeljene u Konvenciji; da zarad postizanja tog cilja nije nužno da se, kada su u pitanju lica koja se bave aktivnostima koje za cilj imaju poništavanje prava i sloboda garantovanih Konvencijom, tim licima uskrati svako pravo i sloboda po osnovu Konvencije; da se, u osnovi, član 17 odnosi na prava koja bi, da se primene na ovaj slučaj, olakšala pokušaje da se, pozivajući se na takva prava, lice bavi aktivnostima usmerenim na "poništanje svakog prava i slobode sadržanih u Konvenciji"; da je odluka o prihvatljivosti predstavke koju je Komisiji uputila Nemačka komunistička partija potpuno u skladu sa odredbama člana 17; da se u vezi te predstavke ne može postaviti pitanje prava propisanih članovima 9, 10 i 11 Konvencije, pošto bi takva prava, ukoliko bi se dala toj Komunističkoj partiji, njoj omogućila da se bavi upravo onim aktivnostima na koje se odnosi član 17;

Budući da je u predmetnom slučaju Komisija stala na stanovište da, čak i da je Dž.R. Loles bio lično uključen u aktivnosti IRE u trenutku hapšenja, to njega ne može sprečiti da se pozove na zaštitu koju pružaju članovi 5 i 6 Konvencije, niti se time Država može osloboditi obaveze da poštuje odredbe tih članova koje svakom licu pružaju zaštitu od proizvoljnog hapšenja i pritvora bez naloga suda;

7. Budući da Sud smatra da je svrha člana 17, u onom delu gde se pominju grupe ili lica, da se istima onemogućí da se pozivaju na prava po osnovu Konvencije kada se bave aktivnostima ili delima koje za cilj imaju poništavanje prava ili sloboda garantovanih Konvencijom; budući da, shodno tome, nijedno lice ne može da se poziva na odredbe Konvencije prilikom vršenja dela koje za cilj imaju poništavanje rečenih prava i sloboda; budući da se negativna odredba ne može tumačiti kao odredba koja fizičko lice lišava fundamentalnih ličnih prava i sloboda garantovanih članovima 5 i 6 Konvencije; budući da se u predmetnom slučaju Dž.R. Loles nije pozvao na Konvenciju da bi opravdao ili počinio neko delo koji bi bilo u suprotnosti sa pravima i slobodama sadržanim u Konvenciji, već se žalio na uskraćivanje prava po osnovu članova 5 i 6 Konvencije; budući da, shodno tome, Sud ne može po tom osnovu da prihvati argumente ponudjene od strane Države;

U pogledu pitanja da li je pritvaranje Dž.R. Lolesa bez odluke suda u trajanju od 13. jula do 11. decembra 1957., po osnovu člana 4 Izmenjenog zakona o delima protiv države iz 1940., bilo u sukobu sa obavezama Države po osnovu članova 5 i 6 Konvencije;

8. Budući da u članu 5 Konvencije stoji sledeće:

" 1. Svako ima pravo na slobodu i bezbednost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u sledećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

a) u slučaju zakonitog lišenja slobode na osnovu presude nadležnog suda;

b) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode zbog neizvršenja zakonite sudske odluke ili radi obezbeđenja ispunjenja neke obaveze propisane zakonom;

c) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode radi privođenja lica pred nadležnu sudsku vlast zbog opravdane sumnje da je izvršilo krivično delo, ili kada se to

opravdano smatra potrebnim kako bi se predupredilo izvršenje krivičnog dela ili bekstvo po njegovom izvršenju;

d) u slučaju lišenja slobode maloletnog lica na osnovu zakonite odluke u svrhu vaspitnog nadzora ili zakonitog lišenja slobode radi njegovog privođenja nadležnom organu;

e) u slučaju zakonitog lišenja slobode da bi se sprečilo širenje zaraznih bolesti, kao i zakonitog lišenja slobode duševno poremećenih lica, alkoholičara ili uživalaca droge ili skitnica;

f) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode lica da bi se sprečio njegov neovlašćeni ulazak u zemlju, ili lica protiv koga se preduzimaju mere u cilju deportacije ili ekstradicije.

2. Svako ko je uhapšen biće odmah i na jeziku koji razume obavešten o razlozima za njegovo hapšenje i o svakoj optužbi protiv njega.

3. Svako ko je uhapšen ili lišen slobode shodno odredbama iz stava 1.c ovog člana biće bez odlaganja izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom određeno da obavlja sudske funkcije i imaće pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se usloviti jemstvima da će se lice pojaviti na suđenju.

4. Svako ko je lišen slobode ima pravo da pokrene postupak u kome će sud hitno ispitati zakonitost lišenja slobode i naložiti puštanje na slobodu ako je lišenje slobode nezakonito.

5. Svako ko je bio uhapšen ili lišen slobode u suprotnosti s odredbama ovog člana ima utuživo pravo na naknadu."

9. Budući da je Komisija u svom izveštaju izrazila mišljenje da pritvaranje Dž.R. Lolesa ne može da se podvede ni pod jednu od kategorija taksativno navedenih u stavu 1 člana 5 Konvencije, pa se, shodno tome, ne može smatrati merom lišavanja slobode koju ta odredba dopušta; budući da se u mišljenju Komisije naglašava da se, shodno stavu 1 člana 5, lice može lišiti slobode samo u šest eksplicitnih slučajeva, od kojih samo oni propisani u stavu 1.b ("radi obezbeđenja ispunjenja neke obaveze propisane zakonom") i 1.c mogu biti predmet razmatranja u ovom slučaju, a budući da je Država pred Komisijom navela obe ove tačke kao opravdanje za nalaganje pritvora Dž.R. Lolesa; da se, shodno stavu 1.b člana 5, pritvaranje Lolesa po nalogu ministra u vladi zbog sumnje da se bavio aktivnostima koje ugrožavaju javni red i mir i bezbednost države ne može smatrati merom koja se preduzima "radi obezbeđenja ispunjenja neke obaveze propisane zakonom", pošto se u toj odredbi ne pominje mogućnost hapšenja ili pritvora radi sprečavanja dela protiv javnog reda i mira ili bezbednosti države, već uslovi potrebni za izvršenje konkretnih obaveza propisanih zakonom;

Dalje, budući da po mišljenju Komisije pritvaranje Dž.R. Lolesa ne može da se podvede pod stav 1.c člana 5, pošto on nije izveden pred nadležni sudski organ tokom

perioda koji se ovde razmatra; budući da stav 1.c dopušta hapšenje i pritvor samo kada je lice osumnjičeno za krivično delo, i to samo radi izvodjenja tog lica pred nadležni sudski organ; da je, s tim u vezi, Komisija posebno naglasila da je značenje ove odredbe u izvorniku i na engleskom i na francuskom jeziku potpuno jasno, te da se formulacija "u svrhu izvodjenja lica pred nadležni sudski organ" ne odnosi samo na slučajeve kada se lice hapsi ili pritvara "pod osnovanom sumnjom da je izvršilo krivično delo", već i na slučajeve kada se lice hapsi ili pritvara u situacijama "kada se razumno smatra da je to nužno radi sprečavanja izvršenja krivičnog dela ili da bi se to lice onemogućilo da pobjegne nakon izvršenja krivičnog dela"; da zapeta u francuskoj verziji izvornog teksta nakon formulacije "si'il a ete arrete et detenu en vue d'etre conduit devant l'autorite judiciaire competente" označava da se ovom formulacijom kvalifikuju sve kategorije hapšenja i pritvora koje su taksativno navedene nakon tog zarez; da se, osim toga, stav 1.c člana 5 ima tumačiti zajedno sa stavom 3 istog člana, shodno kome se svako lice uhapšeno ili pritvoreno po osnovu odredbi stava 1.c navedenog člana ima odmah izvesti pred sudiju; budući da se ovim potvrđuje da stav 1.c člana 5 dopušta hapšenje i pritvor lica samo radi njegovog izvodjenja pred sudiju;

Budući da Komisija nije iznela mišljenje o tome da li je pritvor Dž.R. Lolesa u skladu sa odredbama člana 6 Konvencije;

10. Budući da je Država pred ovim Sudom iznela sledeće argumente:

- da pritvaranje Dž.R. Lolesa u periodu od 13. jula do 11. decembra 1957., a s obzirom da je i Komisije bila mišljenja da su njegovo sveukupno ponašanje i konkretne okolnosti navodile na zaključak da postoje razlozi "za najozbiljniju sumnju da je on bio uključen u aktivnosti IRE" u trenutku hapšenja u julu 1957. godine, ne predstavlja povredu članova 5 i 6 Konvencije; budući da je Država iznela tvrdnju da Konvencija ne nalaže da se lice uhapšeno ili pritvoreno iz preventivnih razloga izvodi pred nadležni sudski organ; i da, shodno tome, pritvor Dž.R. Lolesa nije bio u sukobu sa odredbama Konvencije; budući da se po ovom pitanju Država pred Sudom, za razliku od iskaza pred Komisijom, nije pozvala na stav 1.b člana 5, i da je pred Sudom iznela sledeće argumente: da se stav 1.c člana 5 odnosi na dve potpuno odvojene kategorije lišavanja slobode, tj. situacije kada se lice hapsi ili lišava slobode "po osnovu razumne sumnje da je počinilo krivično delo" i situacije "kada se može razumno smatrati da je to nužno radi sprečavanja izvršenja krivičnog dela itd."; da je jasno iz formulacije rečene odredbe da obaveza izvodjenja uhapšenog i pritvorenog lica pred nadležni sudski organ postoji samo u prvom slučaju; i da je to značenje ove formulacije, posebno u verziji na engleskom jeziku;

- da rad na izradi formulacije člana 5 potvrđuje ovakvo tumačenje rečene formulacije; da se mora uzeti u obzir činjenica da je rečeni član 5 proistekao iz predloga koji je Komitetu eksperata marta 1950. podnela delegacija Ujedinjenog Kraljevstva, te da je, shodno tome, verzija na francuskom jeziku samo prevod engleskog izvornika; da je, što se tiče stava 1.c člana 5, formulacija "ili kada se to smatra nužnim" u prvom nacrtu predloga glasila "ili kada se to razumno smatra nužnim" i da se to, u engleskoj verziji teksta, jasno odnosi na formulaciju "hapšenje ili pritvor", a ne na formulaciju "radi izvodjenja lica pred nadležni sudski organ"; da je nakon toga ova formulacija bila podvrgnuta samo tehničkoj redakciji;

- da stav 3 člana 5 nije u sukobu sa ovakvim tumačenjem stava 1.c; da se stav 3 odnosi samo na prvu kategoriju slučajeva taksativno navedenih u stavu 1.c, a ne na slučajeve hapšenja i pritvora "kada se to razumno smatra nužnim radi sprečavanja izvršenja krivičnog dela"; da ovakvo tumačenje ima uporište u činjenici da se u zemljama tzv. "Common Law" sistema licu ne može suditi za nameru izvršenja krivičnog dela;

- obzirom da, takodje, stav 3 člana 5 proističe iz predloga koji je marta 1950. delegacija Ujedinjenog Kraljevstva podnela Komitetu eksperata, koji se sastao da izradi prvi nacrt teksta Konvencije; da je britanski predlog sadržan u nacrtu koji je pripremio Komitet eksperata; da je taj nacrt nakon toga razmatrala Konferencija visokih zvaničnika, koji su iz stava 3 izbrisali formulaciju "ili radi sprečavanja izvršenja krivičnog dela"; da stav 3 člana 5, nakon izmena unetih od strane visokih zvaničnika, glasi:

" Svako ko je uhapšen ili lišen slobode pod optužbom da je izvršio krivično delo, shodno odredbama stava 1.c ovog člana, biće bez odlaganja izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom određeno da obavlja sudske funkcije.";

- da iz prethodnog sledi da je namera visokih zvaničnika bila da stavom 3 člana 5 isključe mogućnost da se lice hapsi ili pritvara radi sprečavanja izvršenja krivičnog dela; da se takva namera dalje očituje izvodom iz izveštaja koji su visoki zvaničnici podneli Komitetu ministara (Doc. CM/WP 4 (50) 19, str. 14), a koji glasi:

"Konferencija smatra da je potrebno istaći da u situacijama kada se hapšenje ili pritvor nalaže zbog razumne sumnje da je to potrebno radi sprečavanja izvršenja krivičnog dela, to ne sme dovoditi do uvođenja režima policijske države. U odredjenim situacijama, međjutim, može biti potrebno da se neko lice uhapsi ili pritvori radi sprečavanja izvršenja krivičnog dela, čak i kada činjenice koje ukazuju na nameru izvršenja krivičnog dela same po sebi ne mogu da se kvalifikuju kao krivično delo. Da bi se izbegla zloupotreba ovih ovlašćenja od strane nadležnih vlasti, stav 2 člana 13 se mora striktno primenjivati.";

- da jasno sledi iz izveštaja visokih zvaničnika da su oni, svesni opasnosti zloupotreba primene odredbe koja, kao u slučaju stava 1.c člana 5, dopušta hapšenje i pritvor kada se to razumno smatra nužnim radi sprečavanja izvršenja krivičnog dela, želeli da jasno ukažu na takvu opasnost, i to ne tako što će o tome odlučivati sud, već nalaganjem striktno primene stava 2 člana 13 Konvencije, koji je kasnije preimenovan u član 18; i da je član 5 kasnije samo tehnički redigovan, usled čega, međjutim, značenje samog teksta nije bilo apsolutno jasno, niti su time sprečene mogućnosti njegovog pogrešnog tumačenja;

- budući da Država tvrdi da član 8 Konvencije nije relevantan za predmetni slučaj, s obzirom da Loles nije optužen za izvršenje krivičnog dela;

11. Budući da su i Komisija u svom izveštaju i njen glavni delegat na usmenom ročištu odbacili tumačenje člana 5 koje je ponudila Država, a koje se delimično oslanja na nacrt formulacije tog člana pre njegovom konačnog usvajanja; budući da Komisija prevashodno tvrdi da, u skladu sa ustanovljenim pravilima tumačenja međunarodnih ugovora, nije dozvoljeno pozivati se na radne verzije odredaba

prilikom njihovog tumačenja, pogotovo kada je značenje rečenih odredaba potpuno jasno i nedvosmisleno; da čak i radne verzije tih odredaba ne daju mogućnost za dovodjenje u pitanje tumačenja člana 5 koje je dala Komisija; budući da je u prilog ovakvog tumačenja Komisija pružila argumente koji se svode na sledeće: tačno je da je u Savetu Evrope član 5 proistekao iz predloga koji je Komitetu eksperata maja 1950. uputila delegacija Ujedinjenog Kraljevstva, ali se tekst tog predloga zasniva na tekstu koji je Ujedinjenim nacijama uputila grupa država u kojima nije bilo samo Ujedinjeno Kraljevstvo, već i Francuska; da je taj dokument Ujedinjenih nacija bio pripremljen u nekoliko jezičkih verzija, uključujući i engleski i francuski; da je britanska delegacija prilikom podnošenja predloga Komitetu eksperata Saveta Evrope rečeni tekst podnela i na engleskom i na francuskom; da se, shodno tome, engleska verzija teksta ne može smatrati jedino autentičnom; naprotiv, sve izmene koje su unete u englesku verziju, a naročito u stavu 1.c člana 5 tokom rada na izradi teksta u Savetu Evrope imale su za cilj da verziju na engleskom usklade sa verzijom na francuskom jeziku, koja je, osim neznatnih tehničkih izmena nevažnih za razmatranje predmetnog slučaja, u osnovi identična formulaciji koja je usvojena kao konačna verzija teksta člana 5 Konvencije; da je to tako čak i sa zarezom posle formulacije "nadležni sudski organ", i da to u potpunosti odslikava tumačenje koje je stavu 1.c člana 5 dala Komisija; da rad na izradi teksta stava 3 člana 5 ne ostavlja nikakvog prostora za sumnju u namere autora Konvencije da se svako lice uhapšeno ili pritvoreno u jednoj od situacija taksativno navedenih u stavu 1.c ovog člana mora odmah izvesti pred sudiju; da ovaj tekst takodje proističe iz teksta nacrtu Pakta (o građanskim pravima i slobodama) Ujedinjenih nacija u obe jezičke verzije; da je formulaciju "okrivljeno da je izvršilo krivično delo" *de facto* izbrisao Komitet ministara 7. avgusta 1950., ali isključivo sa ciljem da verziju na engleskom jeziku uskladi sa verzijom teksta na francuskom, koji u konačnoj verziji usvojenoj na Konferenciji visokih zvaničnika glasi: "Toute personne arretee ou detenue, dans les conditions prevues au paragraphe 1.c (art. 5-1-c) itd. ..."; i da se, shodno tome, Država u svojim argumentima ne može pozivati na radne verzije tog teksta;

12. Budući da Sud mora prevashodno da istakne da pravila propisana stavom 1.b člana 5 i članom 6 nisu relevantna za predmetni postupak, i to stav 1.b člana 5 pošto Dž.R. Loles nije bio pritvoren "zato što se oglušio o ... nalog suda", a član 6 zato što protiv njega nije podignuta optužnica za krivično delo; budući da je po ovom pitanju od Suda zatraženo da razmotri da li je pritvaranje Dž.R. Lolesa u periodu od 13. jula do 11. decembra 1957. bilo u sukobu sa odredbama stavova 1.c i 3 člana 5;

13. Budući da je, s tim u vezi, pitanje upućeno na razmatranje Sudu bilo da li odredbe člana 5 u stavu 1.c i 3 propisuju da se lice koje je uhapšeno ili pritvoreno "kada se to razumno smatra nužnim radi sprečavanja izvršenja krivičnog dela" mora izvesti pred sudiju, odnosno, da li se formulacija u stavu 1.c člana 5 "radi njegovog izvodjenje pred nadležni sudski organ" odnosi samo na formulaciju "kada postoji razumna sumnja da je lice izvršilo krivično delo", ili i na formulaciju "kada se to razumno smatra nužnim da bi se sprečilo izvršenje krivičnog dela";

14. Budući da je formulacija stava 1.c člana 5 dovoljno jasna da pruži odgovor na ovo pitanje; budući da je evidentno da se formulacija "radi izvodjenja lica pred nadležni sudski organ" odnosi na svaku kategoriju slučajeva hapšenja ili pritvora taksativno navedenih u toj tački (član 5, stav 1.c); budući da sledi da navedena klauzula dopušta lišavanje slobode samo kada se to lišavanje vrši radi izvodjenja uhapšenog ili

prিতvorenog lica pred nadležni sudski organ, bez obzira da li je u pitanju lice za koje se razumno sumnja da je izvršilo krivično delo ili lice za koje se takva mera razumno smatra nužnom radi sprečavanja izvršenja krivičnog dela, ili, pak, lice za koje se takva mera smatra nužnom kako bi se sprečilo da on pobegne nakon izvršenja krivičnog dela;

Budući da se, dalje, stav 1.c člana 5 može tumačiti samo u saglasju sa stavom 3 istog člana, sa kojim on čini jedinstvenu celinu; budući da stav 3 izričito propisuje da "svako ko je uhapšen ili prিতvoren po osnovu odredbi stava 1.c ovog člana mora odmah biti izveden pred sudiju..." i da "ima pravo na sudjenje u razumnom roku"; budući da je jasno propisana obaveza da svako lice uhapšeno ili prিতvoreno u jednoj od situacija navedenoj u odredbama stava 1.c mora biti izvedeno pred sudiju radi razmatranja pitanja lišavanja slobode ili preispitivanja osnovanosti prিতvora; budući da to jeste jasno i prirodno značenje formulacija stavova 1.c i 3 člana 5;

Budući da je takvo tumačenje, koje je rezultat gramatičke analize, u potpunom saglasju sa ciljem Konvencije da obezbedi zaštitu sloboda i bezbednosti lica od prozvoljnog hapšenja i prিতvora; budući da se, s tim u vezi, mora istaći da, ukoliko bi tumačenje koje je rečenim odredbama pripisao Sud bilo pogrešno, svako lice za koje se sumnja da namerava da izvrši krivično delo bi moglo biti uhapšeno i prিতvoreno na neograničeno vreme samo po osnovu naloga izvršne vlasti i bez mogućnosti da se takvo hapšenje ili prিতvor smatra povredom Konvencije; budući da bi takva mogućnost, uz sve implikacije koje proizvoljna ovlašćenja sobom nose, dovela do zaključaka koji su u potpunoj suprotnosti sa osnovnim principima Konvencije; budući da, shodno tome, Sud ne može da poriče jasno i prirodno tumačenje stavova 1.c i 3 člana 5, koje sledi iz precizne formulacije samog teksta i konteksta njegovog značenja; budući da, shodno tome, ne postoji razlog da se Sud saglasi sa analizom stava 3 koju je ponudila Država, po kojoj se ovaj stav primenjuje samo na prvu kategoriju slučajeva taksativno navedenih u stavu 1.c člana 5, a ne i na slučajeve hapšenja i prিতvora "kada se to razumno smatra nužnim radi sprečavanja izvršenja krivičnog dela";

Budući da se Sud uverio da je formulacija stavova 1.c i 3 člana 5 sama po sebi dovoljno jasna i da je njeno značenje, sa jedne strane, da svako lice "za koje se ta mera razumno smatra nužnom radi sprečavanja ... izvršenja krivičnog dela" može biti uhapšeno ili prিতvoreno samo "radi njegovog izvodjenja pred nadležni sudski organ" i, sa druge strane, da će uhapšeno ili prিতvoreno lice biti izvedeno pred sudiju i da ima pravo "na sudjenje u razumnom roku", i da, budući da je Sud takodje ustanovio da je značenje ove formulacije u skladu sa svrhom Konvencije, a imajući u vidu opšte prihvaćene principe tumačenja međunarodnih ugovora, Sud ne može da uzima u obzir radne verzije takvih formulacija;

15. Budući da je utvrđeno da prিতvaranje Dž.R. Lolesa u periodu od 13. jula do 11. decembra 1957. nije bilo izvršeno "radi njegovog izvodjenja pred nadležni sudski organ" i da tokom boravka u prিতvoru on nije izvodjen pred sudiju kako bi mu se omogućilo sudjenje "u razumnom roku"; budući da iz toga sledi da je njegovo prিতvaranje po osnovu člana 4 Zakona iz 1940. bilo u suprotnosti sa odredbama člana 5 (stav 1.c i 3) Konvencije; budući da je, shodno tome, potrebno razmotriti da li je taj prিতvor u datim okolnostima predmetnog slučaja bio opravdan po drugim osnovama propisanim zakonom;

U pogledu toga da li je boravak Dž.R. Lolesa u pritvoru od 13. jula do 11. decembra 1957., po osnovu člana 4 Izmenjenog zakona o delima protiv države iz 1940., u sukobu sa obavezama Države koje proističu iz člana 7 Konvencije;

16. Budući da se Komisija u obraćanju Sudu pozvala na ponovljenu tvrdnju Dž.R. Lolesa da njegov boravak u pritvoru predstavlja povredu člana 7 Konvencije; a budući da u rečenom članu 7 stoji sledeće:

"1. Niko se ne može smatrati krivim za krivično delo izvršeno činjenjem ili nečinjenjem koje, u vreme kada je izvršeno, nije predstavljalo krivično delo po unutrašnjem ili međunarodnom pravu. Isto tako, ne može se izreći stroža kazna od one koja je bila propisana u vreme kada je krivično delo izvršeno.

2. Ovaj član ne utiče na suđenje i kažnjavanje nekog lica za činjenje ili nečinjenje koje se u vreme izvršenja smatralo krivičnim delom prema opštim pravnim načelima koja priznaju civilizovani narodi."

Budući da se argumenti koje je Dž.R. Loles prezentovao Komisiji mogu, u osnovi, svesti na sledeće: zakon iz 1940. je stupio na snagu 8. jula 1957., a on je uhapšen 11. jula 1957.; iz postupka pred Komisijom za pritvor - koja je osnovana sa ciljem preispitivanja osnovanosti pritvora naloženog po osnovu Zakona iz 1940. - se jasno vidi da se ministar koji je potpisao nalog za pritvor rukovodio događajima koji su se navodno desili pre 8. jula 1957.; da analiza materije, a ne forme, Zakona iz 1940. ukazuje da je pritvor mera koja se nalaže za izvršenje krivičnog dela; da dela na koja se odnosi Zakon iz 1940. nisu bila kvalifikovana kao krivična dela pre stupanja na snagu tog zakona 8. jula 1957.; dalje, da je on za navedena krivična dela bio osuđen u redovnom krivičnom postupku, najverovatnije bi dobio mnogo blažu kaznu na koju bi mogao uložiti žalbu u redovnom sudskom postupku;

17. Budući da je Komisija u svom izveštaju izrazila mišljenje da se član 7 ne može primeniti na predmetni slučaj; i, posebno, da Dž. R. Loles nije bio pritvoren zato što je osumnjičen za izvršenje krivičnog dela, te se taj pritvor ne može smatrati "strožijom kaznom", u smislu značenja sadržanog u članu 7; dalje, da se ne postavlja pitanje retroaktivne primene člana 4 Zakona iz 1940., pošto se po tom osnovu nalaže pritvor samo onda kada ministar u vladi smatra da se neko lice, nakon stupanja na snagu odredbi o specijalnim ovlašćenjima nalažanja pritvora iz člana 4, bavilo aktivnostima koje ugrožavaju javni red i mir i bezbednosti zemlje;

18. Budući da se Država saglasila sa mišljenjem Komisije po ovom pitanju;

19. Budući da je u postupku ustanovljeno da je Država naložila pritvor za Dž.R. Lolesa po osnovu Izmenjenog zakona o delima protiv države iz 1940., sa isključivim ciljem sprečavanja njegovog učešća u aktivnostima koje ugrožavaju javni red i mir i bezbednost zemlje; budući da se takav pritvor, kao preventivna mera, ne može smatrati merom koja je protiv njega primenjena po osnovu optužbe da je izvršio krivično delo, u smislu značenja člana 7 Konvencije; budući da proističe da se član 7 ne odnosi na predmetni slučaj; budući, dalje, da pritvaranjem Dž.R. Lolesa po osnovu Zakona iz 1940. Država nije prekršila obaveze koje proističu iz člana 7 Konvencije;

U pogledu pitanja da li je, bez obzira na članove 5 i 6 Konvencije, pritvaranje Dž.R. Lolesa bilo opravdano odstupanje od standarda Konvencije koje se, po osnovu člana 15, Visokim stranama ugovornicama dopušta u izuzetnim okolnostima;

20. Budući da je od Suda zatraženo da preispita opravdanost pritvaranja Dž.R. Lolesa u trajanju od 13. jula do 11. decembra 1957., a po osnovu Izmenjenog zakona o delima protiv države iz 1940., bez obzira na odredbe članova 5 i 6, a po osnovu odstupanja od prava propisanih Konvencijom koja se Visokim stranama ugovornicama dopuštaju u izuzetnim okolnostima po osnovu člana 15 Konvencije;

21. Budući da član 15 propisuje sledeće:

"1. U doba rata ili druge javne opasnosti koja pretili opstanku nacije, svaka Visoka strana ugovornica može da preduzme mere koje odstupaju od njenih obaveza po ovoj Konvenciji, i to u najnužnijoj meri koju iziskuje hitnost situacije, s tim da takve mere ne budu u neskladu s njenim drugim obavezama prema međunarodnom pravu.

2. Prethodna odredba ne dopušta odstupanja od člana 2 osim u pogledu smrti prouzrokovane zakonitim ratnim postupcima, ili člana 3, 4 (stav 1) i 7.

3. Svaka Visoka strana ugovornica koja koristi svoje pravo da odstupa od odredbi Konvencije obaveštava u potpunosti generalnog sekretara Saveta Evrope o merama koje preduzima i razlozima za njih. Ona takođe obaveštava generalnog sekretara Saveta Evrope kada takve mere prestanu da deluju i kada odredbe Konvencije ponovo počnu da se primenjuju u potpunosti."

22. Budući da iz ovih odredbi sledi da, bez prava na oslobadjanje od ostalih obaveza koje je preuzela po osnovu Konvencije, svaka Visoke strana ugovornica ima pravo da u doba rata ili druge javne opasnosti koja pretili opstanku nacije, preduzima mere kojima će odstupiti od obaveza preuzetih po osnovu Konvencije, sa izuzetkom onih koje proističu iz stava 2 člana 15, pod uslovom da se takve mere striktno primenjuju samo na situacije koje takva nužnost zahteva, kao i da nisu u sukobu sa drugim obavezama koje proističu iz međunarodnog prava; budući da Sud treba da utvrdi da li su uslovi propisani članom 15 za odstupanje od preuzetih obaveza u ovom slučaju ispunjeni;

(a) U pogledu postojanja javne opasnosti koja ugrožava opstanak nacije;

23. Budući da je Država proklamacijom od 5. jula 1957. objavljenom u Službenom listu 8. jula 1957. uvela specijalna ovlašćenja po osnovu Dela drugog Izmenjenog zakona o delima protiv države iz 1940., "radi obezbeđivanja zaštite javnog reda i mira";

24. Budući da je Država, dopisom upućenim 20. jula 1957. generalnom sekretaru Saveta Evrope, izričito izjavila da se "nalaganje pritvora po osnovu ovog zakona smatra nužnim radi sprečavanja krivičnih dela protiv javnog reda i mira i onemogućavanja postojanja vojnih i oružanih snaga osim onih propisanih ustavom";

25. Budući da je Država, u odgovoru na predstavku koju je Dž.R. Loles podneo Komisiji, navela niz činjenica koje ukazuju na postojanje "javne opasnosti (u navedenom periodu) koja ugrožava opstanak nacije", shodno značenju iz člana 15;

26. Budući da je Dž.R. Loles u svom obraćanju Komisiji izneo argument da, čak i kada bi se dokazalo da su gore navedene činjenice postojale, one ne bi mogle da predstavljaju "javnu opasnost koja ugrožava opstanak nacije" u smislu značenja člana 15; budući, dalje, da je on opovrgao neke od činjenica koje je iznela Država;

27. Budući da je Komisija u svom izveštaju, nakon istrage koju je sprovela po osnovu člana 28 Konvencije, većinom glasova stala na stanovište da je u Irskoj "u julu 1957. postojala javna opasnost koja je ugrožavala opstanak nacije u smislu značenja člana 15 (stav 1) Konvencije";

28. Budući da je u sveukupnom kontekstu člana 15 Konvencije značenje formulacije "i drugih opasnosti koje ugrožavaju opstanak nacije" dovoljno jasno; budući da se to odnosi na izuzetno kritičnu ili vanrednu situaciju koja pogadja celokupno stanovništvo i ugrožava organizovani život zajednice koja čini državu; budući da je, nakon što je utvrdio da to jeste prirodno i uobičajeno značenje ove formulacije, Sud u obavezi da utvrdi da li se činjenice i okolnosti koje su dovele do proklamacije Države na dan 5. jula 1957. uklapaju u ovu formulaciju; budući da je Sud, nakon razmatranja, utvrdio da to jeste slučaj; budući da je u tom trenutku Država razumno zaključila da postoji "javna opasnost koja ugrožava opstanak nacije" na osnovu analize različitih činjenica kao što su: pod jedan, postojanje ilegalne vojske na teritoriji Republike Irske koja se bavi protivustavnim aktivnostima i koja koristi nasilje radi ostvarenja svojih ciljeva; pod dva, činjenica da ta vojska deluje i sa teritorija koje se nalaze van Države, što ozbiljno ugrožava odnose Republike Irske sa susednom zemljom; pod tri, stalni i zabrinjavajući porast terorističkih aktivnosti u jesen 1956. i tokom cele prve polovine 1957. godine;

29. Budući da je, uprkos ozbiljnosti situacije, Država uspela da primenom redovnih zakonskih mera obezbedi manje-više normalno funkcionisanje javnih institucija, a budući da su ubistva iz zasede, koja su se dogodila u noći između 3. i 4. jula 1957. na teritoriji Severne Irske, blizu granice sa Republikom Irskom, samo nekoliko dana pre 12. jula, dana koji je iz istorijskih razloga posebno kritičan za održavanje javnog reda i mira, ukazivala na postojanje neposredne opasnosti po opstanak nacije zbog kontinuiranih nelegalnih aktivnosti u Severnoj Irskoj, kojima je sa teritorije Republike Irske rukovodila IRA i druge sa njom povezane grupe;

30. Budući da je, konačno, Država opravdano objavila da u Republici Irskoj postoji javna opasnost koja ugrožava opstanak nacije i, shodno tome, se opravdano pozvala na odredbe člana 15 (stav 1) Konvencije kod uvodjenja mera koje predstavljaju odstupanje od obaveza po osnovu Konvencije, i to u svrhu za koju su odredbe tog člana i formulisane;

(b) U pogledu da li su te mere koje predstavljaju odstupanje od obaveza preuzetih po osnovu Konvencije bile "striktno naložene nužnošću situacije";

31. Budući da stav 1 člana 15 propisuje da Visoka stana ugovornica može odstupiti od svojih obaveza po osnovu Konvencije samo "u onoj meri u kojoj to striktno nalaže

nužnost situacije"; budući da je, stoga, nužno u predmetnom slučaju preispitati da li se stupanje na snagu Dela drugog zakona iz 1940. može smatrati merom koju je nužnost situacije koja je postojala 1957. godine striktno nalagala;

32. Budući da je Dž.R. Loles pred Komisijom izneo argument da, čak i da je situacija 1957. godine bila takva da bi mogla opravdati odstupanje od obaveza preuzetih po osnovu Konvencije, usvajanje i stupanje na snagu Dela drugog Izmenjenog zakona o delima protiv države iz 1940. nije bilo srazmerno onome što je takva situacija striktno nalagala;

33. Budući da je Država i pred Komisijom i pred Sudom iznela stav da su mere preduzete po osnovu Drugog dela zakona iz 1940. godine, u datim okolnostima, bile striktno naložene nužnošću situacije, shodno članu 15 (stav 1) Konvencije.

34. Budući da se većina članova Komisije saglasila sa argumentima koje je po ovom pitanju iznela Država, i da su neki članovi Komisije iz utvrdjenih činjenica izvukli drugačije pravne zaključke;

35. Budući da je iznet argument da, imajući u vidu koja su sredstva Državi 1957. bila na raspolaganju radi kontrolisanja aktivnosti IRE i njenih frakcija, da je Država bila u mogućnosti da pribegne i drugim merama, kojima bi se stroge mere kao što je pritvor bez odluke suda učinile nepotrebnim; budući da je u tom kontekstu pomenuta i mogućnost primene redovnog krivičnog postupka, specijalnih krivičnih sudova osnovanih po Zakonu o delima protiv države iz 1939., ili vojnih sudova; budući da je bilo moguće razmotriti primenu drugih mera, kao što je zatvaranje granice između Republike Irske i Severne Irske;

36. Budući da je po oceni Suda ustanovljeno da primenom redovnih zakonskih mera nije bilo moguće otkloniti rastuću opasnosti koja je pretila Republici Irskoj 1957. godine; budući da redovni krivični sudovi, pa čak i specijalni krivični sudovi i vojni sudovi nisu bili dovoljni za obezbeđivanje javnog reda i mira; budući da se pokazalo da je posebno teško prikupiti potrebne dokaze protiv lica koja su učestvovala u aktivnostima IRE i njenih frakcija, s obzirom na vojni, tajni i teroristički karakter takvih grupa i straha koji su one izazivale kod stanovništva; s obzirom na činjenicu da su takve grupe uglavnom delovale na teritoriji Severne Irske, a da su njihove aktivnosti u Republici Irskoj mahom bile ograničene na pripreme oružanih napada preko granice, što je dodatno otežavalo prikupljanje potrebnih dokaza; budući da bi zatvaranje granice imalo izrazito negativne posledice na stanovništvo u celini i da bi se time prekoračila mera nužnosti koju je takva situacija nalagala;

Budući da iz prethodno navedenog sledi da nijedna od ovih mera ne bi omogućila da se reši situacija koja je postojala u Irskoj 1957. godine; budući da je administrativna mera pritvora, uvedena za lica osumnjičena za terorističke aktivnosti po osnovu Izmenjenog zakona iz 1940., po svemu sudeći i bez obzira na njenu težinu bila nužna u datim okolnostima;

37. Dalje, budući da je Izmenjeni zakon o delima protiv države iz 1940. sadržao niz kontrolnih mehanizama za sprečavanje zloupotreba administrativne mere pritvora; budući da je, shodno tome, primena tog zakona bila pod stalnim nadzorom parlamenta, koji je ne samo bio redovno izveštavan o svim detaljima vezanim za

njegovu primenu, već je, takodje, u svakom trenutku mogao da usvoji rezoluciju kojom se poništava proklamacija vlade o stupanju na snagu dotičnog zakona; budući da je Izmenjeni zakon o delima protiv države iz 1940. propisivao osnivanje tročlane Komisije za pritvor, koju je vlada shodno tome i osnovala i čiji su članovi bili jedan oficir odbrambenih snaga i dvojica sudija; budući da je svako lice pritvoreno po tom osnovu moglo da uputi žalbu Komisiji, čija bi odluka, ukoliko se nalaže oslobađanje rečenog lica iz pritvora, za vladu bila obavezujuća; budući da su i redovni sudovi mogli naložiti Komisiji da obavlja svoju funkciju;

Budući da je, na kraju, odmah nakon proklamacije kojom se uvode ovlašćenja nalaganja pritvora Država javno objavila da će naložiti puštanje iz pritvora svakog lica koje se pismenim putem obaveže na poštovanje ustava i zakona i obeća da se neće baviti protivzakonitim aktivnostima, i da je tekst takve pismene izjave kasnije izmenjen u smislu da se od pritvorenika samo zahteva da izjavi da će poštovati zakon i obeća da se neće baviti aktivnostima koje su u suprotnosti sa Zakonom iz 1940.; budući da su uhapšena lica prilikom hapšenja bila obavještena o mogućnosti da budu puštena iz pritvora odmah po davanju takve izjave; budući da u demokratskoj zemlji kao što je Irska, kada Država javno pruži takve garancije o puštanju iz pritvora, to onda predstavlja zakonsku obavezu Države da pusti iz pritvora svako lice koje takvu izjavu da;

Dalje, budući da iz prethodno navedenog sledi da mera pritvora bez naloga suda po osnovu Zakona iz 1940., koja se imala primenjivati uz sve rečene kontrolne mehanizme, jeste bila mera koju je nužnost situacije striktno nalagala, shodno značenju člana 15 Konvencije;

38. Budući da u predmetnom slučaju ne postoji ništa što bi ukazivalo da su posebna ovlašćenja nalaganja pritvora, koja su Državi data po osnovu Izmenjenog zakona o delima protiv države iz 1940., upotrebljena protiv Dž.R. Lolesa, bilo u smislu značenja člana 18 Konvencije, to jest, da su takve mere upotrebljene u drugačiju svrhu od one zbog kojih su uvedene, bilo u smislu člana 15, to jest, da je takva mera bila prekomerna u odnosu na striktno zahteve nužnosti situacije; budući da je, nasuprot tome, Komisija, nakon što je u svojoj odluci o prihvatljivosti predstave utvrdila da je podnosilac svoju predstavku uputio Komisiji nakon što je prethodno iscrpeo sve domaće pravne lekove, u svom izveštaju uočila da su sveukupno ponašanje Dž.R. Lolesa, "njegove veze sa licima za koje se znalo da su aktivni članovi IRE, utvrdjena krivica za posedovanja inkriminirajućih dokumenata i druge okolnosti" davali povoda za najozbiljniju sumnju da, bez obzira na činjenicu da više nije bio aktivni član IRE, on jeste i dalje bio povezan sa njenim aktivnostima u trenutku hapšenja u julu 1957.; budući da spisi predmeta takodje ukazuju da ga je na početku pritvora po osnovu Zakona br. 2 iz 1940. Država obavestila da može biti pušten iz pritvora ukoliko se pismenom izjavom obaveže "na poštovanje ustava i zakona Irske" i obeća da se "neće priključiti ili pomagati nijednu organizaciju koja se po osnovu Zakona o delima protiv države iz 1939. smatra nelegalnom"; budući da je decembra 1957. Država uputila sličnu ponudu u malo izmenjenoj formi koju je Dž.R. Loles prihvatio, dajući izjavu pred Komisijom za pritvor "da se neće baviti aktivnostima koja se po Zakonima o delima protiv države iz 1939. i 1940. godine smatraju protivzakonitim", nakon čega je odmah pušten iz pritvora;

(c) U pogledu pitanja da li su mere koje predstavljaju odstupanje od obaveza preuzetih po osnovu Konvencije "u suprotnosti sa ... drugim obavezama po osnovu međunarodnog prava";

39. Budući da stav 1 člana 15 Konvencije dopušta Visokim stranama ugovornicama da preduzmu mere koje predstavljaju odstupanje od obaveza po osnovu Konvencije, pod uslovom da takve mere "nisu u suprotnosti sa ... drugim obavezama po osnovu međunarodnog prava";

40. Budući da, iako se ni Komisija ni Država u postupku nisu pozvale na ovu odredbu, zadatak Suda jeste da obezbedi da Visoke strane ugovornice ispunjavaju svoje obaveze po osnovu Konvencije (shodno njenom članu 19) i da, shodno, tome utvrdi *proprie motu* da li je u predmetnom slučaju ovaj uslov ispunjen;

41. Budući da Sud nije došao u posed činjenica na osnovu kojih bi mogao zaključiti da su mere koje je preduzela Država, a koje predstavljaju odstupanje od obaveza po osnovu Konvencije, u sukobu sa rečenim obavezama ove Države po osnovu međunarodnog prava;

U pogledu toga da li se dopis koji je Država 20. jula 1957. uputila generalnom sekretaru Saveta Evrope može smatrati dovoljnim obaveštenjem u smislu stava 3 člana 15 Konvencije;

42. Budući da stav 3 člana 15 Konvencije propisuje da je Visoka strana ugovornica koja koristi pravo na odstupanje po osnovu stava 1 tog člana dužna da generalnog sekretara redovno i detaljno izveštava o merama koje je po tom osnovu preduzela i razlozima za njihovu primenu, kao i da ga izvesti o prestanku njihove primene;

43. Budući da je u predmetnom slučaju Država 20. jula 1957. generalnom sekretaru Saveta Evrope uputila dopis kojim ga obaveštava da je Deo drugi Izmenjenog zakona o delima protiv države iz 1940. stupio na snagu 8. jula 1957., "u skladu sa stavom 3 člana 15 Konvencije"; budući da su se u prilogu tog pisma nalazili i kopija rečene proklamacije i Zakona iz 1940.; budući da je Država u tom dopisu objasnila da se rečene mere "smatraju nužnim radi sprečavanja krivičnih dela ugrožavanja javnog reda i mira i postojanja vojnih i oružanih snaga koje nisu propisane ustavom";

44. Budući da je Dž.R. Loles pred Komisijom doveo u pitanje pravo Države da dopis od 20. jula 1957. smatra zvaničnim obaveštenjem o odstupanju od obaveza po osnovu stava 3 člana 15 Konvencije; budući da je on, u osnovi, pred Komisijom osporavao da se taj dopis može smatrati zvaničnim obaveštenjem o odstupanju, uz tvrdnju da namera Države nije bila da uputi takvo zvanično obaveštenje i da, čak i kada bi se smatralo da taj dopis predstavlja zvanično obaveštenje, on ne bi ispunio striktno uslove koje propisuje stav 3 člana 15, pošto se u njemu kao osnov za pritvor bez naloga suda ne navodi da je u zemlji postojalo stanje rata ili neka druga javna opasnosti koja pretila opstanku nacije, niti se propisno navodi kakva je bila priroda mere koju je primenila Država; budući da je glavni delegat Komisije u postupku pred Sudom izvestio Sud o trećoj tvrdnji Dž.R. Lolesa da se mera kojom se odstupalo od obaveza po osnovu Konvencije, čak i da je generalni sekretar o tome bio propisno izvešten dopisom od 20. jula 1957., nije mogla primenjivati protiv lica u nadležnosti

Republike Irske pre 23. oktobra 1957., odnosno pre datuma njenog objavljivanja u Irskoj.

45. Budući da je Komisija stala na stanovište da Država nije zakasnila da o primeni specijalnih mera izvesti generalnog sekretara Saveta Evrope i da se eksplicitno pozvala na stav 3 člana 15 Konvencije; budući da je dopis od 20. jula 1957., u čijem su se prilogu nalazile kopije Zakona iz 1940. i proklamacije o stupanju na snagu tog zakona, smatran dovoljnim da generalnog sekretara obavesti o prirodi tih mera i da, shodno tome, iako notira da dopis od 20. jula 1957. ne sadrži detaljno obrazložene razloge zbog kojih je Država uvela mere kojima odstupa od obaveza preuzetih po osnovu Konvencije, Komisija u predmetnom slučaju ne može reći da uslovi iz stava 3 člana 15 nisu u dovoljnoj meri ispunjeni; budući da je u vezi treće tvrdnje Dž.R. Lolesa delegat Komisije u postupku pred Sudom dodao da se po osnovu stava 3 člana 15 zahteva samo da se generalni sekretar Saveta Evrope izvesti o merama odstupanja, bez obaveza rečene države da obaveštenje o odstupanju ugradi u postojeće zakonodavstvo;

46. Budući da je Država u svom završnom obraćanju Sudu zatražila da Sud notira, saglasno mišljenju Komisije, da dopis od 20. jula 1957. predstavlja zavodoljavajuće zvanično saopštenje u smislu zahteva stava 3 člana 15 Konvencije, ili, alternativno, da utvrdi da u stavu 3 člana 15 ne postoji nijedan element koji bi Državu u predmetnom slučaju onemogućio da se pozove na stav 1 rečenog člana.

47. Budući da je Sud prevashodno pozvan da utvrdi da li je, shodno stavu 3 člana 15 Konvencije, generalni sekretar Saveta Evrope bio propisno obavešten o preduzetim merama i razlozima za njihovo uvođenje; budući da Sud notira da su se i kopija Izmenjenog zakona o delima protiv države iz 1940. i kopija proklamacije od 5. jula, koja je objavljena 8. jula 1957. i kojom Deo drugi rečenog zakona stupa na snagu, nalazile u prilogu dopisa od 20. jula; da se dopisom od 20. jula objašnjava da su te mere uvedene "radi sprečavanja izvršenja krivičnih dela protiv javnog reda i mira i postojanja vojnih i oružanih snaga koje nisu propisane ustavom"; da je Država time generalnom sekretaru pružila dovoljno informacija nakon samo 12 dana od uvođenja mera kojima se odstupa od obaveza po osnovu Konvencije; da je, stoga, obaveštenje u tom smislu dato bez odlaganja; i da, na kraju, u Konvenciji ne postoji posebna odredba po osnovu koje se Visokoj strani ugovornici nalaže da obaveštenje o derogaciji upućeno generalnom sekretaru Saveta Evrope ugradi u postojeće zakonodavstvo i propisno objavi na svojoj teritoriji;

Budući da Sud u predmetnom slučaju utvrdjuje da je Država, kao potpisnica Konvencije, ispunila svoje obaveze po osnovu stava 3 člana 15 Konvencije;

48. Iz svih rečenih razloga,

SUD

jednoglasno

(i) odbacuje zahtev koji je Država zasnovala na članu 17 Konvencije;

(ii) utvrđuje da članovi 5, 6 i 7 Konvencije ne mogu predstavljati pravni osnov za pritvaranje Dž.R. Lolesa bez odluke suda u periodu od 13. jula do 11. decembra 1957., po osnovu člana 4 Izmenjenog zakona o delima protiv države iz 1940. godine;

(iii) utvrđuje da nema povrede člana 7 Konvencije;

(iv) utvrđuje da se pritvaranje Dž.R. Lolesa od 13. jula do 11. decembra 1957. zasniva na pravu na derogaciju, na koje se Država propisno pozvala u julu 1957. u skladu sa članom 15 Konvencije;

(v) Utvrđuje da dopis koji je Država uputila generalnom sekretaru Saveta Evrope 20. jula 1957. predstavlja dovoljno obaveštenje, shodno značenju stava 3 člana 15 Konvencije;

Odlučuje, shodno tome, da činjenice utvrđene u predmetnom slučaju ne ukazuju da je Država prekršila obaveze koje proističu iz Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;

Odlučuje, shodno tome, da se ne može pokrenuti pitanje prava na nadoknadu štete Dž.R. Lolesu po tom osnovu.

Sačinjeno na francuskom i engleskom jeziku, pri čemu je verzija na francuskom jeziku autentična, u Savetu Evrope u Strazburu, dana prvog jula hiljadudevetstošezdesetprve godine.

R. Kasin, predsednik, sr.

P. Modinos, sekretar, sr.

Iako je saglasan sa odlukom, ali ne i sa argumentacijom, sudija G. Maridakis prilaže svoje izdvojeno mišljenje, u skladu sa pravilom 50 (stav 2) Poslovnika Suda.

Paraf: R.K.

Paraf: P.M.

IZDVOJENO MIŠLJENJE SUDIJE G. MARIDAKISA

Država Irska nije prekršila odredbe člana 15 Konvencije.

Kada se država bori za opstanak, niko nema pravo da od nje zahteva da se uzdrži od primene specijalnih vanrednih mera: *salus rei publicae suprema lex est*. To je princip na kome se zasniva član 15.

Uvodeći pravo na odbranu kao nužnu pretpostavku, Konvencija u članu 15 propisuje da "u doba rata ili druge javne opasnosti koja pretila opstanku nacije, svaka Visoka strana ugovornica može da preduzme mere koje odstupaju od njenih obaveza po ovoj Konvenciji," pod uslovom da se to radi samo "u najnužnijoj meri koju iziskuje hitnost situacije", s tim da takve mere "ne budu u neskladu s njenim drugim obavezama prema međunarodnom pravu."

Formulacija "javna opasnost koja pretila opstanku nacije" podrazumeva krajnje vanrednu situaciju koja ugrožava ili može dovesti u opasnost normalno funkcionisanje sistema javne uprave uspostavljene putem zakonitog izražavanja volje građana, kako u pogledu situacije u samoj zemlji, tako i u pogledu njenih odnosa sa drugim državama.

Nakon što je Država ustanovila da su jula 1957. aktivnosti IRE dostigle razmere javne opasnosti koja ugrožava opstanak nacije, ona je, u cilju otklanjanja te opasnosti, 8. jula 1957. stavila na snagu Zakon iz 1940. kojim se unose izmene u Zakon o delima protiv države iz 1939.

U skladu sa stavom 3 člana 15, Država je dopisom od 20. jula 1957. izvestila generalnog sekretara Saveta Evrope o nameri da legalno proglasi stupanje na snagu Zakona iz 1940., i u tom dopisu navodi sledeće:

"Čast nam je da Vašu pažnju skrenemo na član 8 tog zakona kojim se vlada Irske ovlašćuje da formira Komisiju za preispitvanje osnovanosti pritvora svakog pritvorenog lica koje joj se sa takvim zahtevom obrati. Komisija, čije osnivanje taj član propisuje, formirana je 16. jula 1957."

Zakon iz 1940. podrazumeva da će doći do odstupanja od obaveza po osnovu stava 1 i stava 3 člana 5 Konvencije, budući da, za razliku od člana 5, koji predviđa da se rečeno lice ima odmah izvesti pred sudiju, Zakon iz 1940. pruža takvom licu pravo da od Komisije formirane po tom zakonu traži da preispita osnovanost njegovog pritvora.

To odstupanje, međjutim, ne predstavlja prekoračenje u odnosu na "meru koju nužnost situacije striktno nalaže". Država se već nalazila u situaciji stalne borbe protiv pripadnika IRE. Ukoliko je, onda, da bi sprečila IRU u preduzimanju akcija sračunatih na povećavanje stepena javne opasnosti koja ugrožava opstanak nacije, Država usvojila zakon kojim se nalaže hapšenje svakog lica za koje se opravdano sumnja da je u vezi sa tom tajnom i nelegalnom organizacijom, Država time nije prekoračila

ograničenja koja nameće stav 15 Konvencije. Dalje, u zakon su ugrađeni mehanizmi zaštite uhapšenog lica. Postoji specijalna komisija koja ispituje osnovanost pritvora takvog lica, čime se to lice štiti od proizvoljnog hapšenja.

Iz toga sledi da je Izmenjeni zakon o delima protiv države iz 1940. predstavljao meru koja jeste bila u skladu sa članom 15 Konvencije, pošto je "nužnost situacije takvu meru striktno nalagala".

Ostaje još da se vidi da li su u slučaju podnosioca predstavke ispunjeni uslovi za hapšenje propisani Zakonom iz 1940. .

Nema nikakve sumnje da je podnosilac predstavke bio pripadnik IRE. Isto tako, nema nikakve sumnje da je IRA bila nelegalna i tajna organizacija protiv koje je Država Irska vodila stalni rat.

Hapšenje podnosioca predstavke u julu 1957. je predstavljalo deo opštih napora Države da onemogućí dejstva te nelegalne i tajne organizacije. Tačno je da su aktivnosti IRE u julu 1957. bile oslabile, ali i to je bila smišljena politika rečene organizacije. Da bi se u potpunosti shvatio značaj ove činjenice, ona se ne sme razmatrati izdvojeno, već u svetlu prethodnih aktivnosti IRE, što nužno predstavlja presedan na osnovu koga se cenilo kakve aktivnosti ta organizacija može preduzeti ubuduće.

Dalje, pošto je podnosilac predstavke bivši pripadnik IRE, Država je, sumnjajući da, čak iako više nije pripadnik te organizacije, on može uvek biti angažovan na aktivnostima promovisanja njenih ciljeva, legalno na njega primenila Zakon iz 1940.

Sem toga, iz poštovanja prema tom licu, Država je, kao uslov za njegovo puštanje iz pritvora, od njega samo zatražila da pruži uveravanja da će ubuduće priznavati "ustav i zakone Irske". Ne može se smatrati da je takav uslov u suprotnosti sa Konvencijom.

U takvom uslovu nema ničega što bi se moglo smatrati uvredom ličnosti ili povredom obaveza Države po osnovu Konvencije. Moglo bi se smatrati, na primer, inkompatibilnim sa Konvencijom da je Država sebi dala ovlašćenja da od podnosioca predstavke traži da odbaci politička uverenja za koja se borio kao pripadnik IRE. Takav bi zahtev svakako bio u suprotnosti sa članom 10, po kome svako ima pravo na slobodu izražavanja i slobodu uverenja i pravo primanja i saopštavanja informacija i ideja. Medjutim, iz same formulacije tog člana se vidi da je izjava koju je od podnosioca predstavke zatražila Država kao uslov za puštanje iz pritvora, a kojom bi jemčio da će ubuduće poštovati ustav i zakone Irske, u potpunosti u duhu Konvencije. To je, takodje, očigledno i kada se pogleda, taksativno, pod kojim uslovima je, u većini članova Konvencije, državama dozvoljeno da ograniče ili čak onemoguće uživanje prava pojedinca. Svaki takav slučaj se *de facto* odnosi na očuvanje javne i nacionalne bezbednosti, teritorijalnog integriteta i održavanja javnog reda (član 2, stav 2.c, član 4, stav 3.c, članovi 5 i 6, član 8, stav 2, član 9, stav 2, i član 11, stav 2).

Shodno tome, ukoliko Visoka strana ugovornica svakome pojedincu u okviru svoje nadležnosti obezbedi uživanja prava i sloboda definisanih u Prvoj glavi Konvencije (član 1), i, ako, sem toga, preduzme sve potrebne mere da se uživanje takvih prava garantuje zakonom, od pojedinca se za uzvrat traži da, bez obzira na lična i druga uverenja, bude lojalan prema državi i ne može se smatrati oslobođenim od takve

obaveze. To je fundamentalni princip koji je sadržan u prethodno navedenim rezervama i ograničenjima prava propisanih Konvencijom. U takvom duhu se tumači i član 17 Konvencije, a isti takav opštepravni princip je sadržan i u maksimi rimskog prava *nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere protest* (Zbirka rimskih maksima, 50.17.134, stav 4). (*Nemo turpitudinem suam allegans auditur*).

Iz prethodno rečenog sledi da je Država, kada je od podnosioca predstavke zatražila da pruži uveravanja da će se vladati u skladu sa ustavom i zakonima zemlje, podnosioca predstavke samo podsetila na njegovu dužnost da iskaže lojalnost nadležnim organima, i da time ni na koji način nije ugrozila prava i slobode propisane Konvencijom, uključujući i pravo na slobodu savesti koja se garantuje članom 9.

Tačno je da je podnosilac predstavke uhapšen 11. jula 1957. po osnovu Zakona iz 1940., i da mu je 16. jula 1957. rečeno da će biti pušten iz pritvora ukoliko se pismenom izjavom obaveže na "poštovanje ustava i zakona Irske" i obeća "da neće pristupiti niti pomagati bilo koju organizaciju koja se smatra nelegalnom po osnovu Zakona o delima protiv države iz 1939".

U periodu od 16. jula do 10. decembra 1957. podnosilac predstavke je odbijao da takvu izjavu da, verovatno kako bi sačekao ishod zahteva upućenog 8. septembra 1957. kojim "od specijalne komisije osnovane po članu 8 Zakona iz 1940. traži da razmotri osnovanost njegovog daljeg zadržavanja u pritvoru", kao i zahteva koji je 8. septembra 1957. uputio Višem sudu Irske, pozivajući se na član 40 irskog ustava, kojim traži da taj sud izda uslovni nalog *habeas corpus ad subjiciendum*. Viši sud je taj zahtev odbio, a takodje i Vrhovni sud, kome se podnosilac predstavke žalio na odluku Višeg suda. Vrhovni sud je obrazloženje svoje presude objavio 3. decembra 1957., tako da je Komisija za pritvor nastavila postupak razmatranja njegove žalbe 6. i 10. decembra 1957. Podnosilac predstavke je onda pred Komisijom dao usmenu izjavu da se neće baviti aktivnostima koje se smatraju protivzakonitim po osnovu Zakona o delima protiv države iz 1939. i 1940.

U periodu između njegovog hapšenja (na dan 11. jula 1957.) i 10. decembra 1957., podnosilac predstavke je uputio žalbe Višem i Vrhovnom sudu, odbijajući da, dok su postupci u toku, pruži uveravanja koju su od njega tražile irske vlasti kao uslov za puštanje iz pritvora. S obzirom na učinjeno, podnosilac predstavke nema osnova da se žali na lišavanje slobode tokom ovog perioda.

Iz prethodno rečenog sledi da se Zakon iz 1940. o izmenama Zakona iz 1939. ne može kritikovati kao zakon koji je u suprotnosti sa odredbama člana 15 Konvencije, i da mere predviđene tim zakonom predstavljaju odstupanja koja su u skladu sa rezervama sadržanim u članu 5, stav 1.c Konvencije. Odatle sledi da nema razloga za razmatranje osnovanosti navoda da je Država prekršila svoje obaveze po osnovu potonjih odredbi.

Sa druge strane, predstavka koju je podneo podnosilac se ne može proglasiti neprihvatljivom po osnovu člana 17 Konvencije, pošto je svrha tog člana da unapred isključi mogućnost tumačenja bilo koje odredbe Konvencije kojim bi se poništila prava i slobode garantovane Konvencijom i podržale tendencije i aktivnosti koje su u suprotnosti sa duhom Konvencije, kako je on definisan u njenoj Preambuli. Bez obzira koliko je ponašanje podnosioca predstavke moglo biti neprimereno, ne može se

smatrati da se on bavio aktivnostima koje član 17 zabranjuje, a po kom osnovu bi se njegova predstavka mogla odbiti kao neprihvatljiva.

G. MARIDAKIS, sr.